48րդ ՏԱՐԻ ԹԻՒ 865 Կ. ՊՈԼԻՍ ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ 21 ԱՊՐԻԼ/4 ՄԱՅԻՍ 1904 17 ՍԷՖԷՐ 1322 — 21 ՆԻՍԱՆ 1320

Journal Arménien
MANZOUMÉ-I-EFKIAR
Grand' Rue de la S-Porte,
CONSTANTINOPLE

ՏԷՐ ԵՒ ՏՆՕՐԷՆ
ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ Ֆ. ԳԱՅԱԷՐԵԱՆ
ՈՐՈՒ Կ'ՈՒՂՂՈՒԻ ԱՄԷՆ ՏԵՍԱԿ ԳՐՈՒԹԻՒՆ

ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
38, Գուրջ Ալի Մահալլէսի, 38
Խմբագրութեան ուղղուած գրութիւններ ետ չեն դարձուիր։

Մանզումէի Էֆքեար

ՀԱՅԱԹԵՐԹ ԱՌԱՒՕՏԵԱՆ
ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ, ԳՐԱԿԱՆ, ԳԻՏԱԿԱՆ ԵՒ ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ

منظومهٔ افكار
ارمنيجه یومى وسياسى غزته در
صاحب امتيازى : ارمنيس قرب
اداره خانه‌سى : باب عالى جاده‌سنده نومرو ٣٨

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

	Տարեկան	Վեցամսեայ
Պոլսոյ համար	80 ղշ.	50 ղշ.
Գաւառներու համար	108 »	60 »
Արտասահմանի համար	25 ֆր.	13 ֆր.

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԵԱՆ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐ
Մէկ անգամի համար, տողը 5 ղրուշ։
Մէկ անգամէ աւելի ծանուցմանց համար մասնաւոր պայմաններ։

10 ՓԱՐԱ ՊԱՏԿԵՐԱԶԱՐԴ «ՄԱՆԶՈՒՄԷ» ԿԸ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԻ ԱՄԷՆ ՕՐ ԱՌԱՒՕՏԵԱՆ 10 ՓԱՐԱ

ԳԻՏԱԿԱՆ ԷՋԵՐ

ԿԵԱՆՔԻ ԱՌԺԱՄԱՆԱԿԵԱՅ ԴԱԴԱՐՈՒՄԸ

Ամէն մարդ գիտէ թէ կեանքը բոյսերու սերմերուն մէջ գոյութիւն ունի իբրեւ թաքուն զօրութիւն մը, որ կրնայ միշտ վառ մնալ անոնց մէջ։

1853 թուականին, Ռիտոլֆի անունով մէկը Ֆլօրանսի եգիպտական թանգարանին նուիրած է խուրձ մը ցորեն, որ ձեռք բերած էր 3000 տարի հնութիւն ունեցող մումիայի մը գերեզմանին մէջէն գտնուած ցորենի հատիկներէն։

Կեանքի վերազարթնումին այս երեւոյթը աւելի չեչտուած կը տեսնենք ստորադաս կենդանիներուն մէջ։

Ինչպէս գիտէք՝ մեր ներշնչած օդը գրեթէ միշտ բեռնաւորուած է անտեսանելի անասնիկներով, որոնք ամբողջ դարեր անշարժ մնալէ յետոյ, օրին մէկը միջավայրի պատահական ջերմութենէն կամ խոնաւութենէն նպաստաւորուելով, վերակենդանացած են։ Այդ վիճակին յաջորդած է յաճախ կեանքի առժամանակեայ դադարում մը, որ անորոշ ապագայի մը մէջ կրկին ընդհատուած է, եւ այսպէս շարունակաբար։

Սբալանցանի անուն գիտնականը չորութեան ազդեցութեամբ 11 անգամ յաջորդաբար ընդհատած է թաւալուկներու (rotifères) կեանքը և 11 անգամ ալ ջուրով վերակենդանացուցած է զանոնք։ Տասնեակ տարիներ առաջ Տուայերը վերակենդանացուցած է տամբէ մը ի վեր չորցած և օդաչորիկ միջավայրի մը մէջ դրուած հեղգաքնաց (tardigrade) անասուն մը։

Առօրեայ կեանքի մէջ յաճախ կը հանդիպինք նմանօրինակ երեւոյթներու, որոնց վրայ շատ քիչ անգամ միայն կ'անդրադառնանք։

Տեսած էք անշուշտ պարտէզներու մէջ որդի կամ թիթեռնիկի պատեաններ, որոնք երկարատեւ սպասումէ մը վերջը կերպարանափոխ եղած են. նոյնպէս բազմատեսակ միջատներ կամ երկակենցաղ սողուններ, որոնք առժամանակեայ չնչահեղձութեան կամ ջրահեղձութեան դատապարտուելով՝ արեւի ջերմութենէն վերակենդանացած են։

Օրինակներու այս շարքին մէջ պէտք է յիշել ցրտութիւնն ալ, որ զարմանալի արդիւնքներ առաջ կը բերէ։

Սբալանցանի երկու տարի շարունակ ձիւնակոյտի մը մէջ պահած է բազմաթիւ գորտեր, որոնք, հակառակ իրենց անկենդան երեւոյթին և չորցած՝ գրեթէ փշրուած մարմնոյն, վերստացած են իրենց կենդանութիւնը աստիճանաւորեալ ու չափաւորեալ ջերմութեան մը ազդեցութեամբ։

Սիպերիա և հիւս. Ամերիկա ճամ-

«ՄԱՆԶՈՒՄԷ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ 51

Ոսկիներու Ճամբուն Վրայ

ՎԷՊ

[illegible]

...

կը մաշ փափկութեամբ ֆաքիրին գնորանը խոթելով՝ լեզուն իր բնական դիրքին մէջ դրաւ, և անոր մարմնոյն վրայ տաք ջուր լեցնելով 1-2 ժամէն վերակենդանացուց կենդանի մեռեալը, որ ժպիտներ արձակելով քալել սկսաւ։ Այդ տարօրինակ մարդը կը պատմէր թէ թաղուած միջոցին անուշ ու հեշտօրօր երազներ տեսեր է»։

ՀՐԱՉԵԱՅ ՏԷՐՈՍԿԻ

Առեւտրական Կեանքը

ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ ԿԱՑՈՒԹԻՒՆ
ՊՈԼՍՈՅ ՀՐԱՊԱՐԱԿԻՆ

ԽՈՐՀՈՒՐԴՆԵՐ ԳԱՒԱՌԱՑԻ ԽԱՆՈՒԹՊԱՆՆԵՐՈՒՆ

Տեղեկութիւններ քաղուած են ծանօթ Հայ վաճառականներէ.

Գաւառներու մէջ տեղացող գարնանային անձրեւները այժմէն գուշակել կուտան թէ այս տարի առատ բերք պիտի ունենանք։ Այս պատճառաւ հիմակուընէ սկսան իյնալ ցորենի, գարիի, աֆիոնի, ծխախոտի գիները, և յուսացուած գարնանային գործերը չեղան մանիֆաթուրայի վրայ։ Բայց կ'սպասուի որ հունձքի յառաջիկայ առատութիւնը բաւական մղում տայ առեւտրական գործառնութիւններու։

Բամպակի գնոյն բարձրացման հետեւանքով, վաճառականները իրենց պէտքէն շատ քիչ ձանձնարարութիւն տուած են և երբ առատութիւնը բացուի Անատոլուի մէջ, ապրանքի պակսութիւնը զգալի պիտի ըլլայ, և պատրաստ ապրանքը իրական գինէն շատ աւելիի պիտի ծախուի։ Ուստի կը յորդորենք մեր գաւառացի խանութպաններն որ իրենց ձեռք գտնուած պատրաստէն օգտուիլ գիտնան։

Աւասիկ քանի մը տեղեկութիւններ ինչ ինչ ապրանքներու վրայ.—

Մահուտ.—Հրապարակին վրայ 50 փր.էն վեր ծախուելիք տեսակներ կան, բայց 40-50 փր. ծախուելու տեսակները կը պակսին։

Խամ.—40 փր. ծախուելիք Ֆինիցլի և Ցինիսսիզ տեսակներ կը գտնուին, թէեւ խնդրանքին համեմատ չեն։ Ուստի պատրաստ ապրանքն ըստ այնմ շահով ծախելու է։ 30 փր. ծախուելիք խամ չկայ, բամպակի գնոյն բարձրացման պատճառաւ։

Խասա.—40-42 փր. ծախուելիք յարմար ապրանք չկայ, իսկ 50 փր.էն վեր ծախուելիք ապրանքներէն քիչ շատ կը գտնուի։

Բազեն, Վըլուռ.—Մինչեւ Յուլիս վերջ նոր ապրանք չի գար։ Հինէն եղած տեսակներուն գինը բարձրացաւ։ 93 փր.նոց բազէնը մինչեւ 100 փր.ի ելաւ։ Մնացեալ տեսակներն ալ ասոր համեմատ կը ծախուին։ 95-96 փր.նոց վըլուռներն ալ մինչեւ 105-106 փր.ի ծախուեցան։ Գաւառացի խանութպաններն աղէկ կ'ընեն եթէ այս առիթէն օգտուելով հին գնոյն վրայ ծախեն չբռնուած տեսակները, բայց լաւ տեսակները ձեռքէ հանելու չեն։

Տիւզ ալ.—35-36 փր.նոց ապրանքը մինչեւ 47-48 փր.ի առնող կայ։ Գիներու այս համեմատութիւնը պահուած է մինչեւ 70 փր.նոց տեսակները, իսկ անկէ վեր տեսակներուն վրայ յաւելում չկայ, որովհետեւ անոնցմէ մեծ քանակութեամբ պատրաստ ունեցող վաճառականներ կան։

Էյվան պասմա.—Մթերք կայ, որովհետեւ այս տարի գործ չեղաւ։ Աշխատելու է ձեռքէ հանել։

Բեմպէ եւ մօռ.—60 փր.նոցէն վար ապրանք չկայ, եղածներն ալ գործի գալիք բաներ չեն։ Մինչեւ 80 փր.նոց տեսակները կան և լաւ բռնուած են։ Հին 60 փր.նոց տեսակը 65-68 փր.ի կը ծախուի տեսակին համեմատ։

Տօֆումա.—Տեսակ չկայ։ 30 ինչէզ լայնքովը 52 փր.ի կը ծախուի և ամէն 4 ինչէզի համար 8 փր.ի տարբերութիւն կը պահանջուի։

Արժանդին.—Սպառում չկայ և մթերքը շատ ըլլալուն համար հին գինով կը ծախուի։

Ձիչէֆլի վիօի.— Ա. տեսակէն քիչ կայ հրապարակին վրայ, բայց Բ. տեսակը, թէ՛ մէկ և թէ զոյգ լայնք, կը գտնուի։ Թէք լայնքին գինը 85 փր. է, իսկ զոյգինը՝ 105-106 փր.։

Աստառցու Ֆանելա.— Ընտիր տեսակներէն շատ չկայ, իսկ վարնոց զոյգ լայնքէն քիչ շատ կը գտնուի։

Ձիչէֆլի եւ Ճարկիլէի վիկօնիկներու, քարմիր ս'էֆօններու և Ֆիստանցիներու տեսակները կան։ Գիներուն վրայ յաւելում եղած չէ։

Բրլիւշ.—Տեսակներ կան, հին գիներով։ Միայն ծանր բրլիւշը 10-20 փր. տարբերութիւն ցոյց կուտայ։

Թէլա եւ ռէվէնտուկ.—Տեսակ կայ, բայց գիները աւելցած են։

Տրիլ սպինաքօ եւ գօլ.պասմա.—Վարնոց տեսակներէն չկայ։ Ամէնէն աժանը 60 փր. է, որ առաջ 50 փր.ի կը ծախուէր։ Սպինաթոյին 40 փր. ծախուած տեսակը այժմ 55 փր. է և գօլ պասմայի 63 փր.նոցը 73 փր.ի առնող կայ։

Տիմիքաթօն.—Բ. տեսակը 64-65 փր.ի կը ծախուի։ Ճերմակ քէնար սաթէնին 65 փր.նոց տեսակը կը ծախուի 75 փր.ի, 70 փր.նոցը՝ 80 փր.ի եւն.։

Սաթէնպաք, կամկալ քօսքիւմցու և ուրիշ տեսակներ կը գտնուին հրապա-

(Շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջը)

անգիտակցաբար կը շարունակէ իր վստահութիւնը կնոջը վրայ։

Ձաւկին այս յայտնութեան առջեւ արտակարգ լոյս մը շողաց Կայծակեանի աչքին մէջ և անբացատրելի հրճուանքով մը։

— Մինչեւ ո՞ր աստիճան ստոյգ է այս դէպքը, հարցուց, ենթադրութիւն մը, կամ փողոցային խօսք մը չըլլա՞յ։

— Իրողութեան ստոյգ ըլլալուն աներկմիտ եղիք. շատ վստահելի աղբիւրէ է զոր եթէ ուզենք՝ մեր ձեռքն է օգտակարապէս գործածել մեր հաշւոյն։

— Ի՞նչ կեցեր ես ուրեմն, գոչեց Կայծակեան, ասանկ առիթ մը ձեռքէ կը փախցուի՞, բայց ո՞վ է աղ վաւերական աղբիւր...

—Ես Բարիզի մէջ ամէն բան սորվեցայ, բայց ի՞նչ օգուտ որ դուք իմ սորվածներս գործադրելու կամք ցոյց չտուիք։

—Ինչ որ է, հիմա աղ ծառան կրնա՞յ վաւերական ապացոյց մը յանձնել մեր ձեռքը Հրաչեայի ու մանկամարդ կնոջ յարաբերութիւնները հաստատող։ Զզտիկ բան մը բաւական է։

Տիկին Կայծակեան որ ուշադրութեամբ կ'ունկնդրէր էրկանն ու զաւկին միջեւ փոխանակուած այս խօսակցութիւնը.

—Ի՞նչ պիտի ընէք որ ուրիշին գործին կը խառնուիք, ըսաւ, ի՞նչ կ'ուզեն թող ընեն. ո՞վ գիտէ ի՞նչ վարնոց կնիկ է որ էրիկը խաբելու կ'ելլայ, ձեզի ի՞նչ։

Կայծակեան խորհրդաւոր եղանակով

ՄԵՐ ԱՇԽԱՐՀԱԿԱՆ ԲԱԺԻՆԸ

Այսօր, Դե.; ըստ սովորութեան, մեր Դ. երեսը կը յատկացնենք աշխարհական այլ եւ այլ յօդուածներու, վստահ ըլլալով որ հանրութիւնը մեծապէս պիտի օգտուի մեր այս զոհողութենէն։ Անցած Դե. օրուան թիւէն իբր նմոյշ ղրկած էինք այլ եւ այլ հասցէներու։ Այս երկրորդ թիւէն ալ կը շարունակենք ղրկել, որմէ ետք այլ եւս կը դադրեցնենք նմոյշներու առաքումը։

Պարզ Խօսքեր

[illegible]

—Միշտ քահանանե՞րը, ըսէք թերեւս այս Պարզ խօսքերը կարդալով։ Բայց յանցանքը որո՞ւնն է, գրողի՞ն եթէ ոչ գրելու նիւթ հայթայթող քահանաներուն։

Այս յառաջաբանն արդէն հասկցուց ձեզի որ նորէն պիտի պատմենք քահանայի մը արարքը եկեղեցւոյ մէջ և իրեն տրուած արժանաւոր դասը՝ Թաղ. Խորհրդոյ անդամի մը կողմէ։ Ինչպէս գիտէք, պատարագւոր քահանան ի՛նք կը հայթայթէ հաւատացեալներուն բաժնուելիք մասը, որուն փոխարժէքը լիուլի կը հատուցուի սակայն բարեպաշտներու ժամուցով։ Արդ, ակնարկուած քահանան, տնտեսագիտական սկզբունք մը կիրարկել ուզելով, կիրակի առտու մը շատ փոքր քանակութեամբ մաս միայն կը ղրկէ բանկալը, որպէս զի Թաղ. Խորհրդոյ անդամները բարեհաճին խնայութեան գործնական դաս մը տալ ժողովրդեան։ Բայց Թաղ. Խորհրդոյ մէկ անդամը, խնայութեան սահմաններէն շատ հեռու գտնելով այս արարքը, անմիջապէս ետ կը ղրկէ մասը և դրսցի եկեղեցւոյ մէկ քահանայէն փոխառութիւն ընելով, առատ առատ կը բաժնէ ժամւորներուն։ Զարմանալին հո՛ս է որ քահանան Թաղ. Խորհրդոյ կողմէ իրեն ընծայուած մեծարա՛նք մը կը նկատէ այս կարգադրութիւնը։

Այլ եւ խորհրդածելու պէտք չկայ կարծենք։

ՍԻՄԷՕՆ ՄԵՐՈՒՆԻ

ՊԱԼԱԹԻ ԵԿԵՂԵՑԻԻՆ ՇՈՒՐՋ

Մանզումէի Էֆքեարի մօտաւոր թիւերէն մէկուն մէջ, ուզած էինք քանի մը հակիրճ տողերով կարկեցնել այն կարգ մը դիմակաւոր ճշմարտախօսները, որոնք այս օրերս վայրի սունկերու պէս բուսնիլ սկսած են մեր շուրջը, աջէն ու ձախէն, մեր Թաղային գործերը իրականէն տարբեր գոյնով ցոյց տալու չարանախանձ ոգիով։ Քանի որ չօշափելի փաստեր և լուրջ ապացոյցներ կը փնտռեն, մեղքը իրենց ճիտը, եթէ կը ստիպուինք ամօթի սեւ մրուրովը օծել իրենց ճակատը։ (Ականջը խօսի Մաժանին։) Նախ, հարկ կը համարինք ըսել թէ, երկու տարիէ մօտ է որ մենք Պալաթ հաստատուած ենք, ինչ որ 3 ամիսի կ'իջեցնեն մեր ընդդիմախօսները, մեր ըսածները հերքելու միակ զօրաւոր կռուան ասիկա գտնելով։ Փափաքելի էր որ մեր ընդդիմախօսներն ալ մեզի պէս իրենց ստորագրութիւնովը հրապարակ ելլէին՝ փոխանակ անանուն դիմակներու տակ ծածկուելու։ Պոչաւոր սուտերու քար հանող տեսակէն է մանաւանդ սա խօսքը, որով մենք Թաղ. Խորհուրդին տուեր ենք եղեր գերեզմանատան որմափակութեան ամբողջ փառապսակը, առանց իսկ յիշատակութեան բաժին հանելու Թաղիս քարոզիչ Տ. Կորիւն վարդապետին։ Կը հրաւիրենք անգամ մըն ալ աչքէ անցընել մեր նախորդ գրութիւնը, որուն մէջ մէկ բառ իսկ չենք գործածած այս մասին, Թաղ. Խորհուրդին վրայ. միայն Թաղիս քահանաներուն դէմ հիւսուած ձրի զրպարտութեան իբրեւ լուրջ հերքում, յիշատակած ենք եկեղեցւոյ պայծառութեան, աղքատաց խնամակալութեան և գերեզմանատան որմափակութեան մէջ քահանայից դասուն ունեցած գնահատելի փոյթն ու կորովը։

Իրաւ է որ Կորիւն վարդապետ նախաձեռնութեան իրաւունք մը ունեցաւ որմափակման գործին մէջ, բայց Թաղ. Խորհուրդին աջակցութիւնն ալ չուրացուիր։ Կեդր. Վարչութիւնն ալ արդէն Թաղ. Խորհրդոյ պատասխանատուութեան տակ չինուելու պայմանով միայն արտօնեց շինութիւնը։

Բիչ մը Թաղային գործերու խաղթիւրումները սրբագրենք, և փաստերով խօսինք, ինչպէս որ կը պահանջեն։ Կ'ըսուէր թէ եկեղեցական մատակարարութեան մէջ պէտք եղած կերպով հոգածութիւն չի կայ, և թէ գանձուած դրամները ոչ ոք գիտէ թէ ինչպէս կը տնտեսուին։ Մեր ընդդիմախօսները ինչ համարձակութեամբ այսպիսի բարբանջանքներ կը հիւսեն անանկ ատեն մը, ուր Թաղ. Խորհուրդը դեռ իր հաշիւները չէ մատուցած պատկանեալ վարչութեան, որ իրենցմէ նուազ փութկոտ չէ։ Ասկէ զատ, ե՞րբ լսած են որ հարսնիքի, մեռելի, կնունքի, գանձանակի և պսակի հասոյթներէն դուրս եկեղեցիին կալուածներուն ամսական զուտ վարձքը եղած ըլլայ 45 օսմ. ոսկի։ Եթէ մեր եկեղեցին ամսական 45 ոսկիի կալուածական հասոյթ մը ունենար, վերը յիշուած յաւելուածական հասոյթներով մէկտեղ 55—60 ոսկիի մօտ ամսական եկամուտ մը պիտի գոյանար։ Ինչ որ սա եզրակացութեան կը բերէ մեզ թէ նախկին Խորհուրդներէն արդի Խորհուրդին (որ դեռ հազիւ տարիէ մը ի վեր գործի գլուխ անցած է) քանի մը հարիւր ոսկիի գումար մը ձգուած պիտի ըլլար անտարակոյս, քանի որ այդ հասոյթները ներկայ Խորհուրդին օրով չէ անշուշտ որ երկնային հրաշքով մը գոյութիւն առին։ Մեզ տեղեկութիւն տրուեցաւ թէ 4—5000 ղրուշի պարտքի մը դէմ 247 ղրուշի պատկառելի գումար մը յանձնուեր է արդի Խորհուրդին։ Գալով բուն իրողութեան, մեր եկեղեցին 2700 ղրուշի մօտ կալուածական հասոյթ մը ունի, որ զանազան եկամուտներու հետ ամսական հազիւ 3600 ղրուշի կրնայ յանգիլ, միջին հաշուով։ Այս գումարին 1500ը (ոչ թէ 2500ը, ինչպէս կ'ըսեն) վարժարանին կը տրուի, և մնացեալն ալ եկեղեցւոյ պաշտօնէից, մոմի, եղի, ածուխի, փայտի, քանչէլէրի տրոց, կտակաբաժիններու, տօկոսներու, ապահովագրութեանց, կալուածներու նորոգութեանց, եկեղեցւոյ և վարժարանի անհրաժեշտ պիտոյից, և զանազան սովորական և արտաքոյ կարգի ծախուց կը յատկացուին։ Իսկ մեր վարժարանին ամսական պիւտճէն ո՛չ թէ 2500 ղրուշ է, ինչպէս կ'ուզուի հաւատացնել, այլ 2224 ղրուշ միայն, որուն, ինչպէս ըսինք, 1500 ղրուշը կը վճարուի սնտուկէն, և մնացեալն ալ կը հոգացուի թոշակներէն։ 2224 ղրուշը նուազագոյն չափն է եղած ցարդ, վարժարանին ամսական պիւտճէին համար։ Մինչեւ 4000 ղրուշ վճարուած թուականներ ալ եղեր են մօտաւոր անցեալի մը մէջ։ Ասկէ զատ վարժարանի մը իրական և բարւոք յառաջացումը փափաքողներ կրնան մէկ ակնարկով չափել թէ այս պիւտճէն ո՛րքան համեստ գումար մը կը ներկայացնէ վարժարանի մը համար, ուր կարող և ձեռնհաս անօրէնէ մը զատ, 5 մնայուն և խղճամիտ դասատուներ, մէկ քանի այցելու դասախօսներ և 3 ալ պաշտօնեաներ կան։

Մեր ընդդիմախօսներուն նպատակաւոր խեղաթիւրումները իրենց իսկական չափին իջեցնելէ ետքը, չենք վարանիր յորդորել զիրենք, որ եթէ իրաւ նախանձախնդիր են եկեղեցական և դպրոցական գործերու կանոնաւոր ընթացքին, մէկդի թողուն սոյնօրինակ գրախօսութիւնները, և առանց գործիք ըլլալու սրւոր կամ նըւոր չարամիտ թելադրութեանց, սրտովին փարին աշխատող ձեռքերու, անոնց կորովն ու եռանդը զօրացնելու, և ոչ թէ ջլատելու համար։ Եզրակացնելով խօսքս, կ'ըսեմ թէ հաճոյք մը պիտի ըլլար մեզ, եթէ այս օրերս սունկերու պէս բուսնող ճշմարտախօսները և քաղեցիները կարենայինք իրենց բուն տարազով ողջունել, զերծ ամէն տեսակ դիմակներէ, որոնք Բարեկենդանի ծիծաղաշարժ ծպտումները կը յիշեցնեն ինծի։

Պալաթ ՍԵՐՈՎԲԷ Խ. ՓՕՑԱՃԵԱՆ

ԱՐՏԱՔԻՆ

ՊԱՏԵՐԱԶՄԸ

ՌՈՒՍԻԱ ԵՒ ՄԻՋԱՄՏՈՒԹԻՒՆԸ

ԿԱՐԵՒՈՐ ՇՐՋԱԲԵՐԱԿԱՆ ՄԸ

ՉԷՄՈՒԼՓՈՅԻ ԴԻԻՑԱԶՆԵՐԸ ԵՒ ՑԱՐԸ

ՑԱՐԻՆ ԲԱՆԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆԸ

(Վերջին թղթաբերով առնուած Եւրոպական թերթերէն: Դէպքերը պատմուած իրենց կանոնաւորութեամբ եւ շարունակաբար)։

ՊԵՏԵՐՍՊՈՒՐԿ, ապրիլ 28.—Պաշտօնաթերթը հետեւեալ շրջաբերականը հրատարակեց ապրիլ 27 թուակիր, արտաքին գործոց նախարար Լամստորֆ կոմսէն ուղղուած օտար Տէրութեանց մօտ գտնուող ռուս դեսպաններուն, և որուն համառօտութիւնը տուաւ արդէն Հեռագիրը.—

«Օտար Մամուլը վերջերս շարունակ զրոյցներ հրատարակեց այն մասին թէ քանի մը եւրոպական կառավարութիւններ մտադիր են բարեկամական միջնորդութիւն մը առաջարկել Ռուս-ճափոնական պատերազմը շուտով վերջացնելու համար։ Նոյն իսկ հեռագիրներ հրատարակուեցան, ծանուցանող թէ այս մասին առաջարկներ արդէն եղած են ռուս կայսերական կառավարութեան։

«Պաշտօն կը տրուի ձեզի հերքելու այս յայտարարութիւնները կտրուկ կերպով։ Ռուսիա պատերազմի չփափաքեցաւ։ Ամէն բան ըրաւ հնարաւորութեան սահմանին մէջ խաղաղութեամբ լուծելու համար Ծ. Արեւելքի մէջ ծագած կնճռոտութիւնները։ Բայց Ճափոնի ներգամիտ յարձակումէն վերջ, որ պարտաւորեց Ռուսիան զէնք առնելու, ո և է բարեկամական միջամտութիւն յաջող է թէ բնաւ յաջողութիւն չկրնար ունենալ։

«Նմանապէս, ռուս կայսերական կառավարութիւնը ո և է օտար Տէրութեան մը միջնորդութիւնը պիտի չընդունի այն ուղղակի բանակցութիւններուն մէջ որոնք Ռուսիոյ և Ճափոնի միջեւ տեղի պիտի ունենան թշնամական գործողութիւններուն աւարտելէն վերջ, հաշտութեան պայմանները հաստատելու նպատակաւ։»

ՎԻԵՆՆԱ, Ապրիլ 29.— Ռուսական Շրջաբերականը ճիշդ ժամանակին երեւցաւ վերջ տալու համար միջամտութեան զրոյցներուն։ Շրջաբերականը ուղղակի բողոք մըն է ո և է Տէրութեան կողմէ առաջարկուած միջամտութեան դէմ։ Ռուսիա վերջ ի վերջոյ յաղթականը նկատելով ինքզինք չուզեր հպատակիլ ո և է արտաքին թելադրութեան։ Բայց տարակոյս չկայ թէ այս պատերազմը ինքնիրեն չի կրնար լուծել Ծ. Արեւելքի խնդիրը, որովհետեւ միւս Մեծ Տէրութիւններն ալ իրենց ուղղակի շահերը ունին։ Ամէն պարագայի մէջ կը խորհուի թէ Միացեալ Նահանգները պիտի չթողուն որ Ճափոն բոլորովին ընկճուի և դադրի հզօր նաւային Տէրութիւն մը ըլլալէ Ծ. Արեւելքի մէջ։

ՑԱՐԸ ԵՒ ՉԷՄՈՒԼՓՈՅԻ ՆԱՒԱԶՆԵՐԸ

Վարեակի և Քօրէցի ողջ մնացողները այսօր Պետերսպուրկ հասան, և ժողովրդային ջերմ ընդունելութիւն մը գտան։ Ճաշեցին Քաղաքապետարանին մէջ, ուր դրուատական ճառեր արտասանուեցան ի պատիւ իրենց։

Ցետոյ երաժշտախումբերու ընկերակցութեամբ նաւազները և սպաները գացին Ձմեռնային Պալատ, և չէնքին ճակատը կարգաւ շարուեցան սպասելով կայսեր, որուն երեւնալը ողջունուեցաւ Ազգային Երգով։ Ն. Վեհափառութիւն, որուն կը հետեւէին գահաժառանգ մեծ-դուքս Միխայիլ Ալեքսանդրովիչ և միւս մեծ-դուքսերը, նաւապետ Ռուտնէվի տեղեկագիրը ընդունելէ վերջ, աչքէ անցուց բոլոր նաւազները, և քանի մը խօսքով շնորհակալութիւն յայտնեց իրենց մատուցած ծառայութիւններուն համար, և բարի գալուստ մաղթեց անոնց։ Երկու Ցարուհիները, Մեծ-Դքսուհիները և պալատական տիկինները պատշգամէն ներկայ էին արարողութեան։ Նաւազները կարգաւ պալատ մտան, և կայսերական յարկաբաժիններէն անցնելով գացին Ս. Գէորգայ մատուռը, ուր պալատական կղերը գոհաբանական աղօթք մը մատոյց։ Կրօնական արարողութենէն վերջ կայսրը, որուն կը հետեւէին կայսրուհիները և Մեծ-Դուքսերը, մտաւ Նիքոլա Սրահը, ուր ջերմ հացկերոյթ մը տրուեցաւ ի պատիւ նաւազներուն։ Իսկ սպաներուն ճաշը տրուեցաւ Նուագահանդէսի Սրահին մէջ։ Կայսրը, Կայսրուհին, Մեծ-Դուքսերը և Մեծ-Դքսուհիները յաջորդաբար Նիքոլա Սրահը մտան, ուր Ն. Վեհափառութիւն նաւազներուն հրամցուած կերակուրներուն համը նայեցաւ, և իր գաւաթը բարձրացնելով, հետեւեալ բանախօսութիւնը արտասանեց.—

«Ուրախ եմ տեսնելով ձեզ, եղբայրնե՛րս, որ ողջ առողջ հայրենիք դարձաք։ Ձեզմէ շատերը մեր Նաւատորմին տարեգրութեանց մէջ ձեր արիւնով արձանագրեցիք փառաւոր քաջութիւններ, արժանաւոր ա՛յն մեծ քաջագործութիւններուն զորս ձեր նախնիք, մեծ հայրերն ու հայրերը կատարեցին։ Հիմա դուք ալ ձեր արիութիւններով նոր էջ մը բացիք մեր Նաւատորմին պատմութեան մէջ, Վարեակի և Քօրէցի անունները աւելցնելով անոր վրայ։ Այդ անուններն ալ անմահ պիտի մնան պատմութեան մէջ ապագայ սերունդներուն համար։ Համոզուած եմ թէ ձեզմէ իւրաքանչիւրը մինչեւ իր ծառայութեան վերջը արժանի պիտի հանդիսանայ այն վարձատրութեանց զոր ըրի ձեզի։ Ռուսիա և ես համակրութեամբ և յուզմամբ կարդացինք Չէմուլփոյի առջեւ ձեր քաջագործութիւնները։ Ի բոլոր սրտէ շնորհակալ եմ ձեզի որ հաստատուն պահեցիք Ս. Անտրէի դրօշին պատիւը և մեր մեծ ու սուրբ Ռուսիոյ արժանապատուութիւնը։ Կը խմեմ մեր քաջ Նաւատորմին ապագայ յաջողութիւններուն, կը խմեմ ձեր առողջութեանը։»

Կայսեր ճառը ողջունուեցաւ որոտընդոստ ծափերով։ Ն. Վեհափառութիւն յետոյ բոլոր սեղաններուն շրջանը ըրաւ և նաւազներէն ոմանց հետ խօսակցեցաւ։ Սրահէն մեկնելէ առաջ Ն. Վեհափառութիւն դարձեալ հետեւեալ խօսքերը ուղղեց նաւազներուն.—

«Դարձեալ շնորհակալ եմ ձեզի, քա՛ջ մարդիկս, սիրելի՛ մարդիկս, ձեր քաջագործութիւններուն համար։ Աստուած պահէ՛ պահպանէ՛ ամէնքդ։» Նաւազները պատասխանեցին որոտընդոստ հուրրաներով։ Կայսրը յետոյ Նուագահանդէսի Սրահը մտաւ սպաներուն մօտ, և մօտենալով Քօրէցի այն սպաներուն, որոնք դեռ պատուանշան ստացած չէին, իր կայսերական ձեռքերով իւրաքանչիւրին կուրծքը անցուց Ս. Գէորգայ Խաչը։ Նաւազները Ձմեռնային Պալատէն դարձեալ Քաղաքապետարան գացին, ուր Քաղաքապետութիւնը կը տօնէր Վարեակի և Քօրէցի սպաները։ Նաւապետ Ռուտնէվ ընդունեց ուղերձ մը և նուէրներ իրեն և իր սպաներուն համար։ Նաւազները յետոյ շոգենաւով Ժողովրդային Պալատը գացին, ուր հանդէսները վերջացան ի պատիւ իրենց հայրենասիրական ներկայացումով մը։

Մայր Կայսրուհին և գահաժառանգ Մեծ-Դուքսը ներկայ էին Ժողովրդային Պալատին մէջ տրուած հանդիսաւորութեան, ուր սպաները եկան նաւազներուն միացան Քաղաքապետարանին կողմէ կատարուած ընդունելութենէն վերջ։ Իշխան Ալեքսանդր, իշխանուհի Էօժէնի, իշխան Բէթեր և իշխանուհի Օլկա Օլտէնպուրկի, մարդիկը ընդունեցին, եւ հանդիսականներուն կողմէ արձակուած մոլեգին ծափերուն միջեւ առաջնորդեցին զանոնք թատրոնը, ուր ներկայացուեցաւ թատերախաղ մը։ Վերջացաւ թատերախաղը պատկերով մը, որ կը ցուցադրէր դիւցազուններուն փառապսակը, Ռուսիոյ Փառքին այլաբանական դէմքերը ներկայացուեցան որոնք կը ծածանէին Վարեակ և Քօրէց մարտանաւերուն վերեւը։

ՃԱՓՈՆԱԿԱՆ ՓՈԽԱԴՐԱՆԱՒԻՆ ԸՆԿՂՄՈՒՄԸ

ՊԵՏԵՐՍՊՈՒՐԿ, Ապրիլ 29. — Այսօրուան թուականով Վլատիվոսթոքէ առնուած հեռագիրներ չնչին մանրամասնութիւններ կուտան Ցամաքներու Նաւախումբին վերջին գործողութիւններուն վրայ։ Նաւախումբը, որ կը գտնուի ծովակալ Եէսէնի հրամանատարութեան տակ, կը բաղկանար Րօսիա, Րուրիք, Գռոմպոյ և Կրոմովոյ յածանաւերէն Ապրիլ 23ին առաւօտուն Վլատիվոսթոքի նաւահանգիստէն մեկնելով բաց ծով գնաց, ծովածոցին մուտքէն հինգ մղոն հեռի։ Րուրիք ետ դարձաւ երկրորդ օրը, միւսները Կէնսան գացին, ուրկէց դէպ ի բացերը զարկին, Ապրիլ 25ին, 5 մղոն հեռի։ Ծովակալը դէպ ի Կէնսանի ծովածոցը փութացուց երկու թորփիլանաւ, որոնց կը հրամայէին Բէօլ և Մաքզիմով նաւային տեղակալները։

Երբ դէպ ի ծովեզերք կը նաւէին, խարսխի վրայ գտան ճափոնական առեւտրական Կօյօ Մարու շոգենաւը, 500 թօնոց, 20 նաւաստիներով։ Ասոնք մեր հրամանին վրայ ցամաք ելան։ Հրամանատար Մաքզիմով շոգենաւ գնաց, առաւ Կօյօ Մարուի թուղթերը և դրօշը, և թորփիլ մը արձակելով շոգենաւը ընկղմեց։ Երկու թորփիլանաւերը իսկոյն Ցամաքներու Նաւախումբին միացան, չորս ժամ ծովածոցին մէջ մնալէ վերջ։ Ցամաքի վրայ ո եւ է ճափոնցի զօրքի նշան չկար, և ծովածոցը թափուր էր. բայց իմացուեցաւ որ նոյն օրը արշալոյսին չորս ճափոնական թորփիլանաւեր ծովուն բացերը ելած էին։ Ռուս թորփիլանաւերը Նաւախումբին հետ Վլատիվոսթոք դարձան։

Ապրիլ 26ին իրիկունը ուշ ատեն Նաւախումբը նոր արշաւանքի մը համար ճամբայ ելաւ։ 22 ժամուան մէջ 300 մղոն տեղ կտրեց, և ժամը 6ին նշմարեց ճափոնական առեւտրական շոգենաւ մը, որ իրեն մէջ ունէր պատերազմական մթերք։ 15 Քորէացի և 12 Ճափոնցի նաւազները ազատելէ վերջ, Ռուսք շոգենաւը ընկղմեցին, Կրոմովոյ յածանաւէն թորփիլ մը արձակելով Գօլօթնիցքի հրամանատարին առաջարկութեամբ։

Այն գիշերը ժամը 11ին ատենները, երբ Ռուս նաւախումբը Բլաքսին ծովածոցէն 12 մղոն հեռու էր, ճափոնական խոշոր փոխադրանաւ մը, Քինշիու Մարու, 6000 թօնոց, նշմարուեցաւ։ Իր հրամատարը Ռուսական նաւախումբը Ճափոնական Նաւախումբի տեղ դնելով, նշաններով հասկցուց թէ «Ահա ձեզի հանքածուխ կը բերեմ»։ Իսկոյն սա պատասխանը տրուեցաւ. «Կեցի՛ր անմիջապէս»։ Երբ ճափոնական փոխադրանաւին նաւազները իմացան իրենց սխալը, աճապարանքով վար իջեցուցին իրենց մակոյկները և շոգեմակոյկները, և ջանացին անոնցմով փախչիլ, բայց ռուսական մեծ շոգեմակոյկները ամէնքը գերի բռնեցին։ Փոխադրանաւին մէջ գտնուեցան չորս հօչքիս թնդանօթներ։

Առաջին անգամ այնպէս ենթադրուեցաւ թէ փոխադրանաւին մէջ մարդ մնացած չէր, բայց երբ ռուսք քննութիւնը առաջ տարին, տեսան որ սպաներու սենեակը գոցուած էր։ Բանալով գտան վեց հետեւակ սպաներ, որոնք առանց ընդդիմութեան անձնատուր եղան և Րուրիքի մէջ տարուեցան։ Նաւին միւս մէկ մասին մէջ գտնուեցան 130 հետեւակ զինուորներ, որոնք մերժեցին անձնատուր ըլլալ։ Ռուս ծովակալը, որուն յածանաւը ութը ծովային հանգոյց բացը կը գտնուէր, հրաման ղրկեց իր մարդոց փոխադրանաւէն դուրս ելլել։ Ճափոնցի զօրքերը կրակ ըրին և ռուս նաւազ մը վիրաւորեցին։ Բիչ մը վերջը փոխադրանաւը ծովուն յատակը ղրկուեցաւ ականով մը և քանի մը ռումբերով։ Մէջը գտնուող Ճափոնցիները շարունակ կրակ կ'ընէին, և երբեք չաշխատեցան ազատել զիրենք, թէեւ շոգեմակոյկ մը ունէին իրենց տրամադրութեան տակ։ Արդարեւ շարունակեցին իրենց հրացանաձգութիւնը, մինչեւ որ ալիքները շոգենաւին վրայ գոցուեցան։ Փոխադրանաւը կը պարունակէր ոչ միայն ռազմամթերք խոշոր թնդանօթներու համար, այլ նաեւ 2000 թօնօ հանքածուխ ծովակալ Մաքամուրայի համար։ Գերիները 183 հոգի են, որոնցմէ 17ը սպայ։ Մէկ քանիներուն ալ ի՛նչ ըլլալը չհասկցուեցաւ։ Նաւախումբին աւրին անդին բռնած գերիներն ալ հաշուելով, ընդ ամէնը 210 հոգի, Վլատիվոսթոք տարուեցան։ Անկէց ալ անմիջապէս երկաթուղիով Նիքոլսք ղրկուեցան Ուսուրիի նահանգին մէջ։

Զրոյցներ կը շրջին թէ ճիշդ այն ժամանակ երբ ռուս յածանաւերը Վլատիվոսթոք կը դառնային, տասը մարտանաւերէ բաղկացեալ ճափոնական նաւատորմիղ մը դէպ ի այդ նաւահանգիստը կ'երթար, բայց թանձր մշուշին պատճառաւ ճամբան կորսնցուց։ Ռուսական մարտանաւերը ճամբան անթել հեռագրով լուր մը բռնեցին, բայց ծածկագիր ըլլալով անիմանալի մնաց։ Ճափոնցի գերիներուն մէջ կայ գնդապետ մը և ընդհանուր Սպայակոյտին վերաբերեալ բարձրաստիճան սպայ մը, և զինուորներուն մէջ ալ կան ոմանք որոնք Պատերազմէն առաջ իբրեւ գործաւոր կ'աշխատէին Վլատիվոսթոքի մէջ։

ԹՕՔԻՕ, Ապրիլ 29.—Քինշիու Մարու փոխադրանաւուն ընկղման պաշտօնական մանրամասն տեղեկագրին հրատարակութիւնը ընդհանուր ցաւ պատճառեց, բայց ոչ յուզում։

73 Ճափոնցի սպաննուեցան կամ խեղդուեցան Քինշիու Մարու փոխադրանաւուն մէջ, որ Բչ. ճամբայ ելած էր մշուշի ժամանակ։ Ռուսական նաւատորմին մէջտեղը ինկաւ, որ հրամայեց իրեն կենալ։ Անկէց վերջ Րօսիան փոխադրանաւին կողին մօտեցաւ, և սպաներուն հրամայեց դուրս ելնել։ Նոյն միջոցին ռուս խուզարկու գունդ մը Քինշիու Մարուի մէջ գնաց, եւ շտեմարանին մէջ պահըըտած գտաւ երկու ջոկատ Ճափոնցի զինուոր։ Այս բանը իմաց տրուեցաւ Րօսիայի հրամատարին, որ թորփիլով մը ճափոնական փոխադրանաւը մէջտեղէն ճեղքեց։ Երկուքի բաժնուեցաւ, և երբ սկսաւ ընկղմիլ, զինուորները նաւակամուրջին վրայ խմբուեցան և իրենց հրացաններով գնդակներ կը թափէին Րօսիայի վրայ։ Երբ փոխադրանաւը ալիքներուն տակը աներեւոյթ կ'ըլլար, տեսնուեցաւ կարգ մը Ճափոնցի զինուորներ որոնք անձնասպան կ'ըլլային Ռուսներուն ձեռքով մեռած չըլլալու համար։ Ընկղմածներուն մէջ կան երկու նաւապետ և երեք նաւային տեղակալ։

Կենսանէ եկած նոր լուրեր կը ցուցնեն թէ Քինշիու Մարուի մէջ սպաննուած կամ խեղդուած զինուորները մերժեցին անձնատուր ըլլալ Ռուսներու, նախամեծար համարելով մեռնիլ։

Անգլիացի և Ամերիկացի կամաւոր հիւանդապահուհիները ջերմ ընդունելութիւն կը գտնեն ամէն դասակարգերուն կողմէ։ Ճափոնցի ազնուական տիկիններու կողմէ տրուած հացկերոյթի մը միջոցին, Օր. Ատա (Ճափոնցի) ընտիր անգլիերէնով մը շնորհակալութիւն յայտնեց անգլօսաքսոն ժողովուրդներուն համակրութեան՝ Ճափոնի պատմութեան այս տագնապալից շրջանին մէջ։ Ըսաւ.— «Ծ. Արեւելքի և Արեւմուտքի միջեւ կապակցութիւնը աւելի կ'ամրապնդուի երբ Ծ. Արեւելքի և Արեւմուտքի կիները իրարու կը հանդիպին միասին հսկելու հիւանդներուն և մահամերձներուն անկողին վերեւ։»

ՊԵՏԵՐՍՊՈՒՐԿ, Ապրիլ 29.—Կ'ըսուի թէ Ճափոնցիք ինքնաշարժ նոր ականներ կը դնեն ծովուն երեսին շատ մօտը։ Բօրթ Արթուրի նաւահանգիստէն քանի մը մղոն հեռու։ Այս ականները Ճափոնցիներուն իրենց գիւտն է։ Թէեւ Լա Հէյի պայմանագրութիւնը այս տեսակ ռազմական գործիքները չարգիլեր պատերազմի միջոցին, բայց չէզոք նաւերուն համար յարատեւ վտանգ մը ըլլալով, պէտք է արգիլուին։ Ճափոնցիներուն նպատակն է արգիլել այսպէս Վլատիվոստոքի մարտանաւերուն կամ Պալթիկի նաւատորմին մուտքը Բօրթ Արթուրի նաւահանգիստը։ Կ'ըսուի որ եթէ Ճափոնցիք ծովու վրայ իրենց այս խաղերը շարունակեն, Ռուսք ալ ցամաքի վրայ նոյնը պիտի ընեն։

Ծովակալ Սքրիտլով եւ, զօրավար Քուրօբաթքինի պէս, Մոսկուայէն ճամբայ ելլելէն առաջ քառասուն մղոն հեռուի Սէրգիոսի վանքը գնաց աղօթք ընելու և վանականներուն օրհնութիւնն առնելու համար։

Երբ Ռուսիոյ ելմտական կացութեան վրայ կը խօսուի և Փոխառութեան բանակցութիւնները կը շարունակուին, պէտք է գիտնալ սակայն թէ Ռուս Եկեղեցին անսահման հարստութիւն ունի, որ թէեւ բոլորովին անկախ է Պետական Գանձէն, բայց ի հարկին կարելի է այդ հարստութիւնը գործածել Պատերազմին համար։

Մ. ԼՈՒՊԷ ՆԱՓՈԼԻԻ ՄԷՋ

ՆԱՒԱՏՕՆԱՀԱՆԴԷՍԸ

ՄԵԿՆՈՒՄ

ՀՌՈՄ, 29 ապրիլ. — Ժամը ճիշդ ութուկէսին, Թագաւորը իր հետ առնելով Ճէնովայի դուքսը, Թօռինօյի կոմսն ու սպայակոյտը գնաց Մ. Լուպէի մասնաւոր յարկաբաժինը։ Թագաւորը զօրավարի ջերմ համազգեստը կը կրէ և կախած է Պատուոյ Լէգէոնի մեծ ժապաւէնը։ Նախագահը իտալական Սէն Մօրիս և Լազար պատուանշանը կը կրէ պարզ հագուստով։ Քանի մը վայրկեանի խօսակցութենէ մը վերջ, Նախագահն ու Թագաւորը կը մեկնին պալատէն՝ անցնելով այն խուցէն որ յարաբերութեան մէջ կը դնէ արքայական նաւը նաւարանին հետ։ Օդը գեղեցիկ է և ծովը թեթեւակի յուզուած։ «Ռոնթէ տէլ Քավալլի»ի նաւամատոյցին մէջ, արքայական նաւակները պատրաստ են ընդունելու Թագաւորը, Նախագահն ու արքայական իշխանները իրենց հետեւորդներով։ Մօտը կ'սպասեն շոգենաւակներ քաղաքային իշխանութեանց համար։

Այն պահուն երբ Թագաւորն ու Նախագահը կ'երեւան նաւարանին մէջ ժամը ութը երեսունըհինգ անցած նաւերը կ'ողջունեն զիրենք թնդանօթի քսանըմէկ ողջոյններով։ Նախագահն ու Թագաւորը աչքէ կանցընեն նաւարանին մէջ կեցած պատուակալ պահակախումբը և յետոյ կը նստին այն շոգենաւակը որ զիրենք պիտի առաջնորդէ Ռեճինա Մարկարիթա մարտանաւը։ Նախագահական և արքայական դրօշները կը ծածանին, նաւուն առաջակողմը, մին աջ և միւսը ձախ։ Երբ արքայական մակոյկը կանցնի զինուորական նաւահանգստին մէջ խարսխող զանազան մարտանաւերուն առջեւէն, այս վերջինները կ'ողջունեն բարձր ձայնով։

Երբ Թագաւորն ու Նախագահը Ռեճինա Մարկարիթա մարտանաւը կը մտնեն, թորփիլանաւերու խումբ մը դուրս կ'ելնէ նաւահանգիստէն։ Երկու թորփիլանաւեր աջ և երկու թորփիլանաւեր ալ ձախ կողմը յիսուն մեթր հեռուէն մարտանաւին քովէն կանցնին։ Իրարու ետեւէ կուգան 200 մեթր հեռաւորութեամբ, Էօռիսիս, ուր կը գտնուին գեսպանական մարմինը, և Ելիափ. Ժողովին, Ծերակոյտին նախագահները, նախարարները և խորհրդականներ, Քալաբաբեմի՝ ծերակուտականներով և պետական բարձրաստիճան պաշտօնատարներով; Բարբէնօբ երեսփոխաններով, Սիդդա տի Մեսսինօ մամուլի ներկայացուցիչներով, Ալլանֆ և Լրֆօլ ուրիշ պաշտօնակալներով։ Նաւերուն տողանցումը հիանալի տեսարան մը կ'ընծայէ աչքերու։

Նաւակայքին մէջ կը նշմարուի, իբրեւ հանդիսատես ամերիկեան մարտանաւ մը որ այս առտու հասաւ և սովորական ողջոյնները փոխանակեց ֆրանսական և իտալական մարտանաւերուն հետ։

Ռեճինա Մարկարիթա նաւահանգիստէն դուրս ելնելով կը դարձնէ իր ցռուկը դէպի աջ և կ'անցնի երկու նաւախումբերուն արտաքին գծին և ներքին երկրորդ գծին առջեւէն, իր ետեւէն քաշելով միշտ, 200 մեթր անդիէն միւս նաւերը։ Ռեճինա Մարկարիթա և իր հետեւորդ մարտանաւերը ճամբայ կ'առնեն եօթը մղոն արագութեամբ։ Անոնց անցքը մեծ ազդեցութիւն մը առաջ բերաւ։ Երկու նաւախումբերուն նաւազները, կարգ կարգ կ'ողջունեն արքայական մարտանաւը այն պահուն երբ այս վերջինը կը մօտենայ իրենց։ Նաւախումբերուն առաջին գիծը կը բաղկանայ 10 մարտանաւերէ, ֆրանսական իտալական խառն։ Ռուսաց գծին վրայ կը գտնուին 9

մարտանաւեր գործել խառն։ Երրորդ գիծը կը պարունակէ 7 մարտանաւեր։

Արքայական մարտանաւը երկու նաւախումբերուն ճակատը կտրել անցնելէ ետք, աջ կողմէն մօտեցաւ և մտաւ մարտանաւերուն երկրորդ և երրորդ գիծերուն մէջտեղ։

Շահեկան և փայլուն է փորձը Թորփիլանաւերուն և հետեւորդ նաւերուն որոնք այնպէս մը կը շարժին որ չխանգարուի Ռէճինա Մարկարիթայի գնացքը, պահպանելով հանդերձ հրամայուած կազմութիւնը։

Արքայական մարտանաւը անցնելէ ետք երկրորդ և երրորդ գիծերը, կ'առաջանայ դէպի աջակողմը և կ'երթայ խարիսխ նետել Մարսէյյէզի և Սիսիլիայի միջեւ։

Թագաւորը, ուզելով յիշատակ մը ընծայել Նախագահին այս դէպքին մասին, հեռագրաւ հրաւիրած էր Մարթինօ նկարիչը Ռէճինա Մարկարիթայի մէջ ուրկէց հարկ եղած պատկերները կ'առնէր։

Նաւահանդէսին աւարտումէն ետքը, Նախագահը նորէն կենցաղագիտութեամբ մը հրաժեշտ առաւ Թագաւորին հետեւորդներէն և ժամը տասը քսանըհինգ անցած, Նստաւ արքայական մակոյկին մէջ, Թագաւորին, Թուրինոյի կոմսին, Ճենովայի դուքսին, ֆրանս. դեսպանին, Պատերազմական և Ծովային Նախարարներուն ու Պրուզաթի զօրավարին հետ։

Շոգեմակոյկը յետոյ ուղղուեցաւ դէպ ի Մարսէյյէզ, ուր զինքը կանխած էր արդէն Հիւկէ հրամանատարը, վերադարձի պատրաստութիւններով զբաղելու համար։

Թագաւորն ու Նախագահը երբ հոն հասան ընդունուեցան Ռիուէ հրամանատարին կողմէ որ պատիւներ ըրաւ։

Ժամը տասնըմէկին Հանրապետութեան Նախագահն ու Թագաւորը իրարմէ հրաժեշտ առին շատ մտերմական կերպով։ Թագաւորը սեղմեց Մ. Լուպէի ձեռքը, բազուկներուն մէջ առաւ և զայն ողջագուրեց։

Թագաւորը շնորհակալութիւն յայտնեց Մ. Լուպէին իր այցելութեանն համար և Նախագահը շնորհակալութիւն յայտնեց Թագաւորին իր ընդունելութեան համար։

Նախագահը յետոյ հրաժեշտ առաւ նաեւ սիրալիր կերպով Թուրինոյի կոմսէն, Ճենովայի դուքսէն և միւս անձնաւորութիւններէն։

Քանի վայրկեան ետքը Մարսէյյէզ ճամբայ ելաւ դէպ ի Ֆրանսա, ֆրանսական նաւախումբին հետ, և որուն ընկերացաւ մինչեւ իտալական ջուրերը իտալական նաւաբաժին մը։

Երբ Մարսէյյէզ անցաւ Ռէճինա Մարկարիթայի առջեւէն, Թագաւորը նշանացի հասկցուց. «Ն. Վեհափառութիւն կը մաղթէ բարի ճամբորդութիւն մը»։ Այն ատեն Մարսէյյէզ պատասխանեց. «Սրտագին շնորհակալութիւններ»։ Թագաւորը, Թուրինոյի կոմսը, Ճենովայի դուքսը, Մ. Պառէլ եւ իրենց հետեւորդները հրամանատարի կամրջակին վրայ կեցած էին մինչեւ որ Մարսէյյէզ անյայտ եղաւ։

ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

ՌՈՒՍԻԱ ԵՒ ՃԱՊՈՆ

ՊԱՏԵՐԱԶՄ

ՃԱՊՈՆՑԻՔ ՄԱՆՉՈՒՐԻՈՅ ՄԷՋ

ՆՈՐ ՄԱՆՐԱՄԱՍՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ՀԻՆԳ ՕՐՈՒԱՆ ՃԱԿԱՏԱՄԱՐՏ

ԹՕՔԻՕ, Մայիս 2.— Ռիւդէրի հեռագիր մը կ'ըսէ.— Հինգ օր տեւող ճակատամարտէ մը վերջ, ճաբոնական Ա. զօրաբանակը, Քուրօքի զօրավարին հրամատարութեամբ, Եալու գետէն անցաւ։ Հետեւակազօրքը Ռուսերը վանեց Քուլէնկ-Չէնէ, ձախ կողմէն պաշարելով, և ստիպեց զանոնք իրենց դիրքը թողելու։ Ճաբոնցիներուն արդի դիրքը շատ զօրաւոր է։

Գետը անցնելու պատրաստութիւնները անցած երեքշաբթի օր սկսան։ Այդ օրը, ինչպէս նաեւ չորեքշաբթի և հինգշաբթի, Ռուսերը շարունակ կրակ ըրին։ Ուրբաթ օրը Ռուսերը ռմբակոծեցին Վիժուն։ Այն ատեն Ճաբոնցիք նաւակամուրջներով գետէն անցան Վիճուի հարաւային կողմէն։ Այս գործողութեան սկսան շաբաթ առտու ժամը 3ին, և վերջացուցին իրիկուան ժամը 6ին։ Կիրակի առտու, ճաբոնական հետեւակազօրքը յարձակումով գրաւեց Ռուսերուն գտնուած բլուրները, եւ կէսօրէն ետքը, անոնց երկու յարձակումները ետ մղեց։ Վիճուի մօտ եւ շրջակայքը, Ճաբոնցիք 2 սպաննեալ և 50 վիրաւոր ունեցան։

ՎԻԵՆՆԱ.— Ճաբոնական դեսպանատունը պաշտօնապէս կը հրատարակէ տեղեկագիրը այն վճռական ճակատամարտին որ երէկ (Մայիս 1) տեղի ունեցաւ Եալուի վրայ։ Տեղեկագիրը կ'ըսէ.— «Մայիս 1ի առտուն, մեր Ա. զօրաբանակը յարձակեցաւ Թշնամիին վրայ, որ կը գտնուէր Քուլէնկ-Չէն, և թշնամիին թնդանօթները բռնադատեց կրակը դադրեցնելու, առտուան ժամը 7ին։ Մեր բոլոր զօրաբանակները այն ատեն առաջ անցան և առտուան ժամը 8էն 9 գրաւեցին Քուլէնկ—Չէն և այդ դիրքին հիւսիսային կողմի բլուրները։ Թշնամիին փոխադարձ երկու յարձակումները ետ մղեցին։ Ռուսերը կորսնցուցին 20 թնդանօթ, իրենց սայլերուն և ձիերուն հետ մէկտեղ։ 20 ռուս սպայ և քանի մը ենթասպայ գերի բռնուեցան։ Թշնամին ետ քաշուեցաւ Ֆէնկ—Հուանկ—Չէնկի ուղղութեամբ։

ԹՕՔԻՕ.— Ճաբոնական Նաւաբաժին մը հետ բուռն ճակատամարտէ մը վերջ Ռուսերը Անթունկը ձգեցին, կրակի տալէ վերջ այդ քաղաքը, որ կը գտնուի Եալուի գետաբերանը, աջ եզերքին վրայ։

— Ծովակալ Քամիմուրա կ'ենսան հասաւ Ապրիլ 26ին Վլատիվօստօքի նախատեսուած ռմբակոծումը առանց կատարելու, թանձր մշուշի պատճառով. Իմանալով որ Քինշու Մարու փոխադրանաւը ուշացած էր, ճաբոնական նաւատորմը Ապրիլ 27ին զայն փնտռելու գնաց։ Նորէն Վլատիվօստօքի մօտեցաւ, բայց մշուշը դարձեալ արգելք եղաւ յարձակման և Նաւաբաժինը ետ քաշուեցաւ։

ԲԵՆԴԵՐՍՊՈՒՐԿ.— Օրէլ մեծ զրահաւորը, որուն շինութիւնները ամբողջովին աւարտելու մօտ էին, ընկղմեցաւ Նեւայի մէջ։ Ջուրին երեսը հանելու գործողութիւնները շատ դժուար ըլլալով. Եէրմագ սառնաբեկ շոգենաւն ալ պիտի մասնակցի աշխատութեանց։

ԲՈՐԴ ԱՐԹԻՒՐ.— Ռուս հեռագրական գործակալութիւնը կը հեռագրէ թէ, անդորրութիւն կը տիրէ Բորդ Արթիւրի մէջ։ Ճաբոնցիներու կողմէ նետուած ռումբերէն դուրս ելած կազերուն հետեւանքով զինուորներուն թունաւորումէն կը հետեւի թէ, Ճաբոնցիք լիտդ կը գործածեն։

ՎԻԵՆՆԱ.— Ճաբոնցիք գրաւեցին Քիու Լիէնչէն, որ ռուս դիրքին բանալին կը նկատուի։ Ռուսք նահանջեցին Ֆօէնկ-Հօանկչէնկ։

—Հինգ օր տեւող բուռն ճակատամարտէ մը ետք Ճաբոնցիք Մանչուրիա մտան։ Ճաբոնցիք գետը անցնելու համար մինչեւ կուրծքերնին ջուրը մտան և այնպէս անցան։

ԲԵԹԵՐՍՊՈՒՐԿ.— Զօր. Քուրօբաթքինի տեղեկագրին նայելով, Եալուի վրայ տեղի ունեցած ճակատամարտները վերջացան Ռուսերուն պարտութեամբ, որոնք ստիպուեցան Ֆէնկ-Հօանկ-Չէնկ նահանջել, Անթունկը կրակի տալէ վերջ։ Ռուսերուն կորուստը եղած է 800 հոգի սպաննուած։ Ճաբոնցիք գրաւած են 22 թնդանօթ։ Իսկ Ճաբոնցիք ունեցան 700 սպաննուած կամ վիրաւոր։ Ճաբոնցիք կը շարունակեն անցնիլ Եալուէն։

—Ռուս հեռագրական գործակալութիւնը կ'ըսէ թէ, զօր. Քուրօբաթքինի ռազմական յատակագծէն դուրս է լուրջ ընդդիմութիւն ընել Ճաբոնցիներու Եալուէ անցքին դէմ։ Ռուսական բանակին ընդհ. հրամատարը կը փափաքի իրենց գործողութեանց խարիսխէն հեռացնել Ճաբոնցիները, զանոնք դէպի Մանչուրիա քաշելով։

ԼՈՆՏՈՆ.— Հաքոտատէէ հեռագիր մը կը ծանուցանէ թէ, զօրքով լեցուն ճաբոնական 10 փոխադրանաւեր և քանի մը մարտանաւեր, որոնք զանոնք պաշտպանելու պաշտօն ունին, Հաքոտատէի նաւահանգիստը կը գտնուին մեկնելու կազմ և պատրաստ։

—Ռիւդէր կը ծանուցանէ թէ, Ռուսերը կը շարունակեն նոր ամրութիւններ շինել Բորթ Արթուրի մէջ, զայն ետեւի ցամաքի կողմէն պաշտպանելու համար։

ԲԱՐԻԶ.— Պատերազմի դաշտէն հասած լուրերը Սակարանին մէջ ազդեցին ամբողջ գիներուն վրայ։ Սակայն ի վերջոյ գիները փակուեցան թեթեւ բարձրացումներով, վասն զի առաջին հեռագրերը չափազանցած էին եղելութիւնները։

ԲԱՐԻԶ.— Նախագահ Լուպէ երէկ հոս հասաւ։ Մարսիլիա հասնելուն, հեռագիր մը ուղղելով Վիքթօր Էմմանուէլ Թագաւորին, իր խորին երախտագիտութիւնը յայտնեց՝ Իտալիոյ մէջ իրեն եղած խանդավառ ընդունելութեան համար։ Թագաւորը պատասխանեց ըսելով թէ յուզուած է Մ. Լուպէի արտայայտած զգացումներէն և թէ բոլոր Իտալիա իր Թագաւորին հետ շատ քաղցր յիշատակ մը պիտի պահէ Նախագահին այցելութենէն։

—Երէկ Պալէն Բարիզ եկող ճեպընթաց կառախումբը Ֆէրրիէրի մօտ բախեցաւ ինքնաշարժ կառքի մը, որուն մէջ 6 հոգի կային, մեքենավար մը, 2 այր, 2 կին և մէկ տղայ. ամէնքն ալ մեռան։

ԲԷՇԹԱ.— Ֆրանց Եօզէֆ կայսր հոս հասաւ ժամը 6ին, և մեծ հանդիսաւորութեամբ ընդունուեցաւ։ Ժողովուրդը ճամբուն երկու կողմը կեցած էր և խանդավառութեամբ ողջունեց զինքը։

ՊԱՏՐԻԱՐՔԱՐԱՆԷՆ

ԵՐՈՒՍԱՂԷՄԷՆ մայրաքաղաքս հասած հեռագիր մը կը տեղեկացնէ թէ, վանքին լուսարարապետ Տ. Վահրամ Վրդ. Աղաբեան, Տ. Յարութիւն Ս. Պատրիարքին հրամանով Եաֆայէն մեկնած է Երուսաղէմ իր պաշտօնին գլուխը անցնելու համար։

Ն. Ս. ՕԾՈՒԹԻՒՆ Հայոց Հայրապետը օրհնութեան կոնդակ մը ղրկած է Հիւանդանոցի Հոգաբարձութեան, որով իր գոհունակութիւնը կը յայտնէ անոնց Հիւանդանոցին ըրած ծառայութիւններուն համար, և կ'օրհնէ զանոնք։ Այս կոնդակը Պատրիարքարանէն Հիւանդանոցի Հոգաբարձութեան պիտի ղրկուի։

ԷՏԻՐՆԷԻ Գաւառ. Ժողովոյ հաստատութեան կոնդակը երէկ Պատրիարքարանէն իր տեղը ղրկուեցաւ։

ԱՏԱՆԱՑԻ Առաջնորդ Գեր. Տ. Մուշեղ Ծ. Վրդ. յառաջիկայ կիրակի Երեւման Ս. Խաչի տօնին առթիւ վեհաքերմամբ Ս. Պատարագ պիտի մատուցանէ Մայր Եկեղեցիին մէջ։

ՆԻԿՈՄԻԴԻՈՅ առաջնորդ Տ. Ստեփաննոս Արքեպ. Յովակիմեան քանի մը օրէն Ատաբազար պիտի մեկնի, տեղւոյն մէկ քանի եկեղեց. և կրթ. գործերը կարգադրելու համար։

ԿՐՕՆԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎԸ երէկ գումարուեցաւ Պատրիարքարանի մէջ, Նախագահութեամբ Ս. Պատրիարք Հօր։

Կրետէի հոգեւոր հովիւ Տ. Աւետիս քհն. առանց Պատրիարքարանի հրամանի Պոլիս եկած ըլլալով, Ժողովը մէկ ամսուան պաշտօնաթողութեան դատապարտեց զայն Սթէնեայի եկեղեցիին մէջ։

Տ. Մանկունի Սրբազան, աղջկանց և մանչերու եկեղեցական երգեցողութեանց մէջ խառն մասնակցութեանց և գիշերային հսկմանց, կամ Խաղաղական ժամերգութեան առթիւ Արեւագալ երգելուն դէմ կը բողոքէր։ Ժողովը հարկ համարեց աղջիկներու երգեցողութիւնը սահմանափակել եկեղեցիներու մէջ։ Իսկ հսկման ատեն արգելել երգել չտալ։

Փոխանորդ Սրբազանին տեղեկագրին վրայ, որոշեց Խասգիւղցի Աղնիւ աէր Պետրոսեանը և իր եղբայրը Սահփանը ընդունիլ հայ. Եկեղեցւոյ գիրկը որոնք ասկէ առաջ բողոքականութիւնը ընդունած էին։

Նկատի առնելով ծերունազարդ Տ. Տիմոթէոս եպս. Սափրիչեանի աննախանձելի վիճակը, որոշեց անոր վիճակին բարելաւման համար հարկ եղածը ընել։

Աղթամարայ Կաթող. Տեղապահ Տ. Արսէն վրդ. կը տեղեկագրէ թէ Սուլինայ բնակող Ցակոբ Շահինեանի կինը կրօնափոխ եղած է առանց ամուսնոյն կողմէ դժգոհութիւն մը տեղի տրուելու։ Ժողովը որոշեց յիշեալ Ցակոբի հրաման տալ կրկնամուսնութեան։

Ժողովը անոնցմէ զատ զբաղեցաւ ամուսնական խնդիրներով։

ՆԻՍՏԻՑ Ցանձնաժողովը երէկ գումարուեցաւ Ղալաթիոյ խորհրդարանին մէջ Նախագահութեամբ Ս. Պատրիարք Հօր։ 1— Պէրութի վանուց տեսուչ Տ. Ներսէս վարդ. Խապաեան խնդրած էր նպաստ մը ընձեռել տեղւոյն բժշկ. վարժարանին մէջ հայ ուսանողին։ Ժողովը ուրիշ երկու կարօտ ուսանողաց ալ նպաստած ըլլալով, ինչ ինչ պայմաններով որոշեց տեղեկութիւն պահանջել նոյն ուսանողներու վիճակին նկատմամբ և յետոյ պէտք եղածը որոշել. 2.— Վանայ Սալնապատի աղջկանց որբանոցի հոգաբարձութիւնը հրաժարած էր, իր պաշտօնավարութեան շրջանը աւարտած ըլլալով։ Ցանձնաժողովը գոհ ըլլալով անոր պաշտօնավարութենէն, վերահաստատեց զայն։ 3.— Բաբերդի առաջն. տեղապահը կը գանգատէր Մեսրոպեան վարժարանի հոգաբարձութեան դէմ, գէղչած ըլլալուն համար վարժարանի տեսչին թոշակը, հակառակ պայմանագրին։ Ժողովը որոշեց խնդիրը յանձնել Բաբերդի գաւառ. վարչութեան։

ԹԷՎՃԻՀԱԹ

Թարապլուսը Ղարպ վիլայէթի վալիւլէյի Վան վալիլէյինտէն մինֆասըլ սաատէթլու Նազըմ փաշա հազրէթլէրինէ Թէվճիհ պույրուլմուշ տըր։

ՆԵՐՔԻՆ

ՊԱՏՈՒԱՆՇԱՆ.— Բ. Օսմանիյէ պատուանշան տրուեցաւ Ռուսիոյ Զարին թիկնապահներէն ծովային գնդապետ Բուտնիէվի։ Գ. Օսմանիյէ տրուեցաւ ռուս ծովային յիւնապետ Վէզպայէֆի, բժիշկ Մ. Միչէլ Պանճիքոֆի և «Քօրիէց»ի Բ. հրամանատար Բօլ Սթէֆանովի։

ՕՍՄ. ՆԱՒԱՏՈՐՄԸ.— Սթանտարտ գովեստով կը խօսի Թուրքիոյ նաւային զօրութեան վրայ, յայտարարելով թէ առաջնակարգ նաւային տէրութիւն մը եղած է։ Երկու նոր մարտանաւեր յանձնարարուած են Ֆրանսայի։ Եւ երբ բոլոր ապսպրուած մարտանաւերը ի մի գան, Թուրքիա պատկառելի նաւատորմիղ մը կ'ունենայ։

⁂ Ճենովայի մէջ շինուած Մեսուտիյէ զրահաւորը, ինչպէս յայտնի է, կը գտնուի Միթիլլէի առջեւ։ Վերջերս հոս հասաւ նաեւ Ամերիկայի մէջ շինուած Ապտիւլ-Մեճիտ յածանաւը, որ ծովային արուեստին վերջին կատարելութիւններով օժտուած է։ Ապտիւլ-Մեճիտ ունի 100 մեթր երկայնք, 12 մ. լայնք, 3277 թոնօ տարողութիւն, ժամը 22 մղոն արագութիւն. երեք ծխնելոյզ, երկու զինուորական կայմ, երկու անիւ. մեքենան 12,000 ձիու ուժ կ'արտադրէ, և ածխանոցը 600 թոնօ ածուխ կ'առնէ։ Ունի Մաքսիմեան 4 թնդանօթ, 20 մեծ ու փոքր արագահար ուած թնդանօթներ և 2 թորփիլարձակ խողովակ։ Ունի նաեւ ելեքտրական 4 ցոլացուցիչներ և 300 սպայ և նաւազ։ Ապտիւլ-Մեճիտի Միթիլլի ժամանումը շատ փառաւոր եղաւ։ Հետեւեալ օրը հանդիսաւորապէս կատարուեցաւ մարտանաւին օսմ. իշխանութեանց յանձնման գործողութիւնները։

Ապտիւլ-Մեճիտ նոր փորձեր պիտի կատարէ Միթիլլիի առջեւ։ Այս առթիւ, դէր-ծովակալ Պուքման իր ամերիկացի երկու սպաներուն հետ երէկ հոն մեկնեցաւ։

Անգլիոյ մէջ շինուած Համիտիյէ յածանաւը և Էրթողրուլ զբօսանաւն ալ այս օրերս ճամբայ կ'ելլեն Միթիլլի գալու համար։ Ծովային Նախարարութիւնը այդ նաւերուն հրամատարները և գլխաւոր սպաները ընտրեց։

ԹՆԴԱՆՕԹԻ ՁԻԵՐ.— Կայս. Իրատէ մը հրամայեց Մաճառստանէն գնել Քրուպի զինարանին յանձնարարուած 16 հրետանիներուն պէտք եղած ձիերը։

ԽՏԻՎԻՆ ՄԱՅՐԸ.— Ներքինապետ Կանի աղա առջի օր Պէյլէք երթալով, Վեհ. Սուլթանին անունով բարի գալուստ մաղթեց Խտիվին մօր՝ Բարձր. Էմինէ հանըմի։

ԳԵՐՄԱՆԻԱ ԵՒ ՊՈՒԼԿԱՐԻԱ.— Գերման թերթեր կը ծանուցանեն թէ Պուլկարիա գործակատարութիւն մը պիտի հաստատէ Պերլինի մէջ։

ԿԱԼՈՒԱԾԱՏՈՒՐՔԵՐԸ.— Կալուածական և հողային տուրքերը տեղ տեղ արդարութեամբ չեն բաշխուած։ Շէնքեր և հողեր կան որոնք իրենց արժէքէն 50% պակաս, և ուրիշներ ալ կան որոնք ընդհակառակը բարձր գիներով արժեցուցուած են։ Այսպէսով տուրքերու գանձումները դժուարութեանց կը բաղխին։ Նկատելով որ ժողովուրդը օրէնքին ընծայած դիւրութիւններէն չուզեր օգտուիլ և կալուածատուրքերը չափաւորել տալ, որով թէ՛ ինք և թէ Պետական Գանձը կը վնասուի, հրահանգ ղրկուեցաւ գաւառային իշխանութեանց, որպէս զի հասկցնեն ժողովուրդին՝ ընծայուած դիւրութիւնները և արտօնութիւնները, անոնցմէ օգտուելու համար. և երբ ժողովուրդին կողմէ դիմում ըլլայ, ձեռնհաս պաշտօնեաները փութով կատարեն քննութիւնները և կալուածատուրքերը չափաւորեն։

ՕՏԱՐ ՎԻՃԱԿԱՀԱՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ.— Ներքին գործոց նախարարութիւնը նկատելով որ հակառակ արգելքին օտար երկիրներու վիճակահանութեանց տոմսեր կը ծախուին դեռ թէ՛ Պոլիս և թէ գաւառները, հրամայեց ամէն կողմ գործադրել արգելքը և մերժել մաքսատուն և նամակատուն հասած այդօրինակ տոմսերը։

ՊՈՒԼԿԱՐԻԱ ԵՒ ՌՈՒՄԱՆԻԱ.— Դանուբի կղզիներուն սահմանագլուխ նկատուեցաւ գետին է՛ն խորունկ մասը, որուն հիւսիսակողմի կղզիները Ռումանիոյ և աջիինները Պուլկարիոյ պիտի պատկանին։ Սահմանագլուխը 10 տարին անգամ մը պիտի քննուի, քանի որ հոսանքներէն կը փոխուի գետին խորունկ մասը։

ՎԱՐՁԱԿԱԼՈՒԹԵԱՆՑ ՊԱՅՄԱՆԱԳԻՐՆԵՐԸ.— Նամակագիր մը կը գանգատի թէ վարձակալութեանց պայմանագիրներուն (formule) մէջ գրուած բոլոր տրամադրութիւնները միշտ կալուածատէրներու կողմը կը տաշեն և վարձակալներուն շահերը նկատի չեն առնուած հոն։ Պայմանագիրը տարուան մը համար է, պէտք է այդ շրջանը աւարտել հակառակ անտեղութեանց։ Տանտէրը բանի մը չի խառնուիր։ Տան ջրամբարը որուն համար աւելի գին ուզած էր հոտած և աղտոտ ջուր մը ունի։ Սակայն այս մասին անոր համար բան չկայ։ Երկու տարի կը բնակիս տան մէջ, պէտք կ'ըլլայ զայն ծեփել, նորոգել. ծախք կ'ընես և տանտէրը չճանչնար. որովհետեւ պայմանագրին մէջ նշանակուած չէն։ Ի զուր տրտնջալ. տանտէրը քեֆդ կ'ուզէ նէ մը կը կոխէ։ Ինչ ընես, ուրիշ տեղ եթէ երթաս կացութիւնը նոյնն է. Լ. Հերրը կը հաստատէ այս նամակին ճշդութիւնը։ [illegible] պաշտպանելու նպատակը ունենալու է։ Հետեւաբար քաղաքապետութեան ուշադրութիւնը կը հրաւիրէ այս խնդրին վրայ այն յոյսով որ նոր փոփոխութիւններ պիտի մտցուին պայմանագիրներուն մէջ, ի նպաստ վարձակալներուն։

ԲԱՐԻԶԻ ՊՕՐՍԱՆ

BOURSE DE PARIS

3 Մայիս 1904

Ֆրանս. 3% Français)	97 05
Րէժի (Tab. Turcs)	365 —
Օսմ. Միացեալ (R. Nv. Unif.)	83 02
Երկաթուղի (Lots Turcs)	122 —
Պանք Օթթ. (Banque Ott.)	579 —
Թրանսվալ (Transvaal)	121 —

ԳԻՇԵՐՈՒԱՆ ՀԵՌԱԳԻՐ

ՎԵՐՋԻՆ ԺԱՄ

Երէկ գիշեր ուշ ատեն հեռագրական գործակալութեանց կողմէ մեզի հաղորդուած են հետեւեալ հեռագիրները.—

ԲԱՐԻԶ, 3 Մայիս.— Բեթերսպուրկէն կը ծանուցանեն թէ Եալուի մեծ ճակատամարտին վրայ պաշտօնական մանրամասնութիւններ չկան։ Այսու հանդերձ զրոյց կը շրջի թէ ռուսական կորուստները 2000 հոգիի կը հասնին։

ՎԻԵՆՆԱ.— Վերջին պատերազմին մէջ բաց ի 800 ռուս սպաննեալներէ և վիրաւորներէ, 2 ռուս զօրավարներ և 20 սպաներ ալ վիրաւորուած են։ Ճաբոնցիք գերի բռնեցին շատ մը Ռուսեր և գրաւեցին 28 թնդանօթ։

ԲԱՐԻԶ.— Առաջին վայրկեաններուն Եալուի կռիւներուն հետեւանքները չափազանցուած էին։ Յետոյ աւելի ստոյգ տեղեկութիւններ հասան կացութեան վրայ։

—Զինուորական անձնաւորութիւնք կը յայտարարեն թէ Զօր. Քուրօբաթքինի ծրագիրն է մեծ ընդդիմութիւն մը չընել Եալուի աջ եզերքին վրայ, Ճաբոնները Մանչուրիոյ ներսը քաշելու և այսպէսով իրենց համախմբման կեդրոնէն հեռացնելու համար զանոնք։

ՍԱԿԱՐԱՆ

ՂԱԼԱԹԻՈՅ ՍԱԿԱՐԱՆԸ

20/3 ապրիլ 1904

ՕՍՄ. ՄԻԱՑԵԱԼ

Երէկ իրիկուն գոցուեցաւ	89.37
Ամէնէն բարձր գինը	90.—
» վար գինը	89.12

ՌՈՒՄԷԼԻԻ ԵՐԿԱԹՈՒՂԻ

Երէկ իրիկուն գոցուեցաւ ֆր.	122.62
Երէկուան բարձր գինը	120.75
» վար »	119.37
Ռուսական	92.60
Ճաբոնական	66.50
Քարափ	516.
Քրէտի Ֆօնսիէ էժիբսիէն	283.—
Պանք Նաս. Կրէտ.	431.
Թրամվայի Բաժնեթուղթ	6.
Րէժիի պարտաթուղթ Ֆրանք	379.—
Անատոլ. Երկ. բաժնեթ. Ա.Ո.	11.82
Օսմ. Ապահովագր. Ընկ. Լ. Օ.	4.67½

ԴՐԱՄՆԵՐՈՒ ԸՆԹԱՑՔԸ

Օսմ. ոսկին 100 ղշ.էն	ղշ. փր.
Մէճիտիյէ արծաթ	108.17
Անգլիական ոսկի	110.02
Ֆրանսական ոսկի	87.20
Քրիմից	51.04
Նոր մեթալիք	104.05
Բօլ	90.10
Ռուսի թղթադրամ	8.63
Լոնտոն 3 ամիս	111.02¼
Բարիզ »	22.61½

«ՄԱՆՉՈՒՄԷ»Ի ԵՒՐՈՊԱԿԱՆ ԹԵՐԹՕՆԸ 10

ԴԱՆԲԼ ՓՈՂՈՑԻՆ ՈՃԻՐԸ

Թարգմանեց

ՔԻՐԱԿՈՐ ՇԻՐԱՆԵԱՆ

Է.

ԴՌՆԱՊԱՆԻՆ ՍԵՆԵԱԿԸ

Պատճառը սա է որ Ֆիֆի Վօլար, աղջկան վեր ելնելը տեսնելով. արագ արագ, անձկութեամբ կ'սպասէր սոսկումի և յուսահատութեան աղաղակներուն, որոնք քանի մը վայրկենէն իբարանցում պիտի պատճառէին բոլոր վարձակալներուն, անցորդներուն և գողերը պիտի ձերբակալուէին իրենց յանցանքը գործած վայրկենին բռնուելով։ Եւ կը վախնար որ ոստիկան մը, Դուսէն ամուսիններէն աւելի դիմացկուն, հետաքրքրութիւն չունենար այն սենեակին մէջ իր Ներկայութեան պատճառներն հարցնելու և գողերուն հետ առնել տանելու զինք։

Երկու վայրկեաններ անցան, — սոսկալի վայրկեաններ Ֆիֆի Վօլարի համար որ տասն անգամ փորձուեցաւ դուրս խոյանալու և փախչելու, առանց ո՛ և է բացատրութեան։

—Նայէ, ըսաւ յանկարծ հայր Դուսէն, Օրիորդ Էլիզան վար կ'իջնէ։

—Կանուխ չէ՞, ըսաւ կինը։

Ֆիֆիի աչքերը մթագնեցան։ Սպասեց որ ձայն ելնէ, հազիւ շունչ առնելով։ Աղջիկը կեցաւ սենեակին առջեւ որուն դուռը բաց էր։

—Մայրիկս դո՞ւրս ելաւ, հարցուց դռնապաններէն։

—Բայց ո՛չ, Օրիորդ Էլիզա, գէթ դուրս ելնելը չտեսայ։ Դուն տեսա՞ր, Դուսէն։

—Ես ալ չտեսայ։ Ուժով զարկի՞ք դուռը։

—Շա՛տ ուժով եւ բաւական երկար ատեն։

—Ըսել է որ դուրս ելած է, եթէ երբեք բաց չէ պատուհանը, որ արգելք կ'ըլլայ լսելուն։

—Երթամ նայիմ խանութն է։ Թերեւս ճամբան դէմս ելնէ։

Հեռացաւ սրտնեղութեան շարժումով մը։

—Աստուած իմ, ո՛րքան սիրտս կը նեղանայ։ Ուշ պիտի մնանք, ըսաւ։

—Խե՛ղճ աղջիկ, ըսաւ Տիկին Դուսէն ժպտելով։ Առաջին անգամն է որ դուրս կ'ելնէ նշանածին հետ։ Շատ բնական է։

Ֆիֆի շունչ առաւ։ Եթէ մայրը չէր կրցած պատասխանել իր աղջկան, պատճառը սա էր որ այլեւս չէր կրնար լսել անոր ձայնը, և խեղճ կինը, արիւնաշաղախ տախտակամածին վրայ փռուած, դիակ մըն էր այլ եւս։ Էլիզա շուտով դարձաւ եկաւ։

—Մայրս չի կրնար դուրս ելած ըլլալ, ըսաւ դռնապաններուն։

Եւ խոշոր բանալի մը ցոյց տալով, զոր ձեռքը բռնած էր, աւելցուց.— Ասիկա միատեղ առի դրան զարնելու համար։ Այս անգամ պիտի իմանայ։

Եւ խոյացաւ սանդուղէն վեր։ Զորս աստիճան միայն մնացած էր սանդուղին գլուխը գտնելու համար երբ դէմ առ դէմ եկաւ կապոյտ բլտենկօտ հագած մարդու մը հետ, որ ծրար մը ունէր ձեռքը։ Սուֆլարն էր որ իր մեղսակցէն քանի մը քայլ առաջ էր, և իր զոհին աղջիկը ճանչցաւ։ Նախ շուարեցաւ, բայց իսկոյն գտաւ պաղարիւնութիւնը, և երկու վայրկեան չըլլած, ուր աղջիկը սանդուղին չորս աստիճանէն պիտի ելնէր և իր մօր դիակին առջեւ պիտի գտնուէր, վտանգն հեռացնելու միջոց մը երեւակայեց։— Դուռը գոցեցէք, պոռաց Լըսաժ։

—Մի՛ գոցէք, Տեարք, ըսաւ Էլիզա։

Բայց Լըսաժ, որ աղջիկը տեսած էր, հասկցաւ Սուֆլարի գաղափարն և փութաց դուռը գոցել։ Յետոյ անցաւ Էլիզայի առջեւէն, միացաւ ընկերակցին, որ իրեն կ'սպասէր, և երկուքը մէկ սանդուխէն իջան արագ արագ։ Պահ մը ետքը, Էլիզա Ուրնօ սկսաւ իր բանալիով զարնել դրան։— Աստուա՛ծ իմ, մրմռաց տեսնելով որ դուռը բաց չէր, ինչ կը նշանակէ ասիկա։ Մայրիկս ներսն է սակայն, քանի որ այս երկու մարդիկը․․․։

Խօսքը մեռաւ շրթներուն վրայ և յանկարծ տժգունեցաւ սանդուղին գլուխի տախտակամածին վրայ կարմիր լայն բիծեր նշմարելով։ Աւելի մօտէն քննեց այս բիծերն և էրիկ մարդու կօշիկներու արիւնալի հետքեր որոշելը այնչափ բացայայտ որ գամերը կրնային համրուիլ։ Այն ատեն չարաշուք նախազգացում մը ունենալով, աղջիկը ճիչ մը արձակեց, սանդուղէն վար խոյացաւ և վայրկեան մը ետքը, մեռելէ մը աւելի տժգոյն դէմքով կը հասնէր Դուսէն ամուսիններուն սենեակն և կը թոթովէր նուաղած ձայնով մը, — Մայրիկս պատասխան չէ՛ տար։ Թերեւս սպաննուած է։

Յետոյ մատնուելով դողի մը որ իր ակռաները կը չխչխցնէր, ինկաւ սեմին վրայ և անշարժ մնաց խելակորոյս։— Գնա՛ շուտով իմաց տուր Ուրնոյի, ըսաւ Տիկին Դուսէն իր էրկանը։

(Շարունակելի)

բակի վրայ։ Գիները փոփոխութիւն կրած չեն։

Պօյալը ապրանքներու տեսակները քիչ են։ Եթէ գործերը բացուին, այս կարգի ապրանքները բարձր գիներով պիտի ծախուին։ Հետեւաբար փոքր չահով ձեռքէ հանելու չէ։

ՔՐՈՆԻԿ

Բամբակին ձախող շրջանը. — Տագնապին պատճառները. — Ե՞րբ սկսաւ չահադիտութիւնը. — Ապակեդրոնացում։

Քանի մը ամիս առաջ, բամբակեղէնի ճարտարարուեստն իր ամէնէն ձախող շրջանն անցուց։ Տագնապը չորս տարիէ ի վեր կը ծանրանար արդէն աշխարհի ամէնէն կարեւոր այս ճարտարարուեստին վրայ։ Տագնապին գլխաւոր պատճառներն են արտադրութեան եւ սպառումի հաւասարակչռութեան խախտումն եւ Ամերիկացիներուն կատաղի չահադիտութիւնը։ Անգլ. ճարտարարուեստը կրեց նաեւ աննպաստ իրողութիւններու հակահարուածը, ինչպէս Հնդկաստանի սովը, Ծայր. Արեւելքի գործերուն վիճակն և վերջապէս Աւստրալիոյ տկար գնումները, — արդիւնք յորենի անգոհացուցիչ հունձքի մը։

Բարեկեցութեան ընդհանրացումը, ժողովրդեան բազմանալն և նոր հրապարակներու բացումն այս վերջին տարիներս անհագին յաւելում մը առաջ բերին բամբակեղէնի սպառման վրայ։ Ութ տարի առաջ, ամերիկեան բամբակի հունձքը, որ 9 միլիոն հակ էր, հրապարակն ողողեց, 100 քիլոյին գինն 35 Ֆր.ի իջեցուց եւ ի վերջ շրջանի՝ 1,200,000 հակի մթերք մը ձգեց Լիվըրբուլի մէջ։ 1903ին՝ 10,725,000 հակի հունձք մը 85 Ֆր.ի բարձրացուց գիներն և ի վերջ շրջանի՝ 200,000 հակի իջեցուց Լոնտոնի մթերքը։ Գիներուն տագնապն սկսաւ անցեալ Ապրիլին։ Մինչեւ այն ատեն ճարտարարուեստը կրցած էր իր բնական վիճակը պահել։ Բայց այն թուականին, երբ ստուգապէս յայտնի եղաւ որ հունձքը կէս միլիոն հակ պակաս պիտի ըլլայ, ծագում առաւ մոլեգին չահադիտութիւն մը, որ այնքան դժուարացուց այս ճարտարարուեստին վիճակը։ Այն միջոցին էր որ անգլ. հզօր ընկերակցութիւն մը Մայիս 26ին որոշեց փակել իր անդամներուն վերաբերեալ գործարանները, Պենտեկոստէի ամբողջ չաբաթը և Յունիս 19էն սկսեալ չաբաթը 4 օրի վերածել աշխատութիւնը։ Այս որոշումը, ընդհանրապէս գործադրուելով, չահադիտութիւնը սահմանափակեց վայրկենաբար և գիներն իրենց բնական վիճակին վերածեց։ Դեկտ.ի վերջերն էր, հունձքին քանակութիւնը ծանուցուելէն ետքը, որ սկսաւ կատաղի չահագործութիւն մը։ Դեկտ. 28ին, ամերիկեան բամբակին գինն ելած էր 7.46ի, մինչ 1903 Յուն. 2ին 4.68 էր։ Այս անօրինակ գինը խուճապի մատնեց Նիւ-Եօրքի հրապարակը երբ ծանուցուեցաւ հունձքին հաւանական արդիւնքը, 10 միլիոն հակ։ Ամերիկեան կառավարութիւնը բարեխառաբար նոր գնահատում մը կատարելով յայտարարեց թէ հունձքը 11 միլիոն հակի պիտի հասնի։ Ասիկա նպաստեց քիչ մը հանդարտութիւն տալու հրապարակին։ Տագնապը մանաւանդ [illegible] յին համաձայնութեան մը գալու համար բամբակի մասին։ Այս առաջարկները հաւանական է որ ընդունուին քիչ ատենէն և խնդիրն ստանայ իր լուծումը։ Բամբակի այս տագնապը սակայն ուրիչ [illegible] լուծմ է նոյն ինքն Մ. Նահանգաց մէջ և միւս կողմէ՝ սա իրողութիւնը թէ հունձքին յաւելումը համեմատական չէ մշակութեան տրուած մղումին։ Բամբակին արդի տագնապը նորէն ուշադրութիւն հրաւիրած է սա պէտքին վրայ թէ Եւրոպական ճարտարարուեստ ուրիչ տեղէ հայթայթելու է իր պաշարը, քանի որ ատեն պիտի գայ ուր Մ. Նահանգներն իրենց արտադրութեան գրեթէ ամբողջութիւնն իրենք պիտի սպառեն։ Ուստի, ասկից առաջ ջանքեր եղան բամբակի մշակութիւնը մտցնելու այն ամէն երկիրներու մէջ որոնց հողային պայմանները նպաստաւոր են։ Ալժերիոյ, Նադալի, Քուինսլէնտի, Անգլիեան կղզիներուն և Կեդրոնական Ասիոյ մէջ մշակութեան փորձեր եղան, բայց գոհացուցիչ արդիւնք մը առաջ չեկաւ, և ամերիկեան բամբակը դարձեալ իր անվիճելի գերազանցութիւնը ձեռք բերաւ։ Նոր տագնապ մը առաջ գալով, նորէն ամէնուն միտքը նոյն կողմը հակեցաւ և Պրիտիշ [illegible] որոշեց անգլ. գաղթավայրերու մէջ մշակութեան փորձեր ընել։ Մանչեսդրի մանարանատէրերը, այս տարւոյ Փետր.ի 19ին 100,000 անգլ. ոսկի քուէարկեցին օգնելու համար բամբակի ընկերակցութեան ջանքերուն։ Գերմանիոյ մէջ Վիլհէլմ կայսր հրապարակաւ խօսեցաւ այս խնդրոյն վրայ և ուշադրութիւն հրաւիրեց անոր կարեւորութեան վրայ։ Սումադրա և Ճավա կրցան խիստ ընտիր տեսակ բամբակ արտադրել։ Վերջերս Ամսդերտամ ղրկուած նմոյշները չատ հաւնուեցան։ Աֆրիկէի մէջ առեւտրական չահեր ունեցող տէրութիւնք այժմ բամբակի խնդրով կ'զբաղին և կ'արժէ այս առթիւ նշանակել Պելժիոյ բամբակեղէնի ընկերակցութեան գովելի նախաձեռնութիւնը Քոնկոյի մէջ բամբակի մշակութիւն փորձելու համար։ Այժմ ամէնէն աւելի յաջողած երկիրներն են Մ. Նահանգները, Հնդկաստան և Եգիպտոս, ուր 15 տարիէ ի վեր 80 % աւելցած է մշակութիւնը։ Կեդր. Ասիան, թէեւ նշանակելի արտադրութիւն մը չունի տակաւին, բայց կը խոստանայ մեծաքանակ արտադրութեան կեդրոն մը ըլլալ երբ հաղորդակցութեան ճամբաները կատարելագործուին։

Կը յուսացուի որ բամբակի մշակութեան մէջ ապակեդրոնացման չարժում մը առաջ գայ որ ընդհանուր վաճառականութեան տեսակէտով [illegible]

ՆՈՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ԾՈՎՈՒ ՄԵՏԱՔՍԸ

[illegible] պատուական նախանիւթ մը ըլլալ։

Փոքր խեցեմորթերու թելերը չատ կարճ են ու բարակ, որով ո և է օգտակարութիւն մը չունին. բայց կան խոշոր խեցիներ, որոնցմէ երկար ու [illegible] թելերու խուրձեր կը առաջ[illegible]։ Այս կարգի անասնոց մէջ առ[illegible]աջին տեղը կը գրաւէ pinna [illegible] թուլամորթը որ կը գտնուի [illegible]ական ծովու, Քօրսիքայէ, Սար[illegible], Սիկիլիայէ մինչեւ Մալթա [illegible]ու մէջ, ջուրին երեսէն 6-7 [illegible]ար, ծովային տունկերու ան[illegible]ուն մէջ։

[illegible]լացի ձկնորսներ երկար երկժա[illegible] կ'որսան այդ խեցեմորթերը և [illegible]ով ու դժուարութեամբ կրնան [illegible] զանոնք իրենց փակված ժայ[illegible]'առնեն անոնց թելի խուրձերը, [illegible]ն օճառով ու չուք տեղ մը [illegible] յետոյ կը մաքրեն ու անպէտ [illegible] կը հանեն։ Վաճառելէ առաջ [illegible] կը չփեն, կը կակուղցնեն, կը [illegible]։ Այս գործողութիւններէն յե[illegible]երուն 2/3ը, որ անպէտ է, կ'եր[illegible] կը միայ 1/3ը զոր կը ծախեն։ [illegible]յնանկները այդ թելերով գործելէ առաջ, երկու թելին մէկթել մետաքսով կը մանեն, լիմոնի ջուրով կը լուան, ձեռքով կրկին կը չփեն, տաք երկաթով կրկին կը փայլեցնեն ու ապա կը գործեն որ այլ եւս բուն մետաքսէ ընաւ տարբերութիւն մը չունի։

Սիկիլիոյ մէկ քանի մանարաններուն մէջ սկսած են գործածել այս մետաքսը, որով չատ տեսակ նիւթեր, չալ, գուլպայ, ձեռնոց, գտակ կը չինեն և մեծաքանակ կը սպառեն Բալերմոյի և ուրիշ քաղաքներու մէջ։ Կ'երեւի թէ այս ծովու մետաքսը ու անկէ գործուած կերպասները իրենց տոկունութեամբ ու աժանութեամբ մեծ յարգ պիտի ստանան, և ընդհանրանալով պիտի կրնան ուրիշ երկիրներ ալ սպառիլ։

ԱՐՀԵՍՏՆԵՐ

ՈՍԿԵՐՉՈՒԹԻՒՆ

Ոսկերչութիւնը Թուրքիոյ էն ծաղկեալ արհեստներէն մին է։

Ինչպէս ամէն արհեստի, նոյնպէս ոսկերչութեան ալ օրօրոցը եղած է Արեւելք։ Այս արհեստին մէջ իրենց ճարտարութեամբ նշանաւոր էին Հնդիկները, Չինացիները և Ասորիները։ Ասոնցմէ սորվեցան Եգիպտացիք, Յոյնք և Հռովմայեցիք։ Հին գերեզմաններու մէջ գտնուած գոհարեղէններ ցոյց կուտան այդ ազգերուն ոսկերչութեան արհեստին մէջ ունեցած կարողութիւնն ու ճաշակը։ Հռովմայ կայսրերուն գոհարեղինաց մասին ունեցած անզուսպ սէրը մեծ զարկ մը տուաւ ոսկերչութեան, որուն այն ատեն գլխաւոր կեդրոնն էր Բիւզանդիոն քաղաքը։

Թուրքիոյ մէջ հին ատեններէ ի վեր գլխաւորապէս Հայերը պարապած են այդ արհեստին։ Այժմ Պոլսոյ մէջ 7—800 հոգի ոսկերչութեան զանազան ճիւղերով կը զբաղին։

Եւրոպիոյ մէջ գոհարեղինաց մեծ կեդրոններ կան, ինչպէս Փրանսայի մէջ Բարիզ, Գերմանիոյ մէջ Բֆօրցհայմ և ուրիշ քաղաքներ, ուր 10—15,000ական գործաւոր կ'աշխատին։ Այդ Եւրոպացի արհեստաւորները իրենց արհեստը կը սորվին ոսկերչութեան նկարի, կ-ղապարի դպրոցներու մէջ ու կը կատարելագործեն ճարտարութեանց ու արհեստավարժութեան միւզէներու չնորհիւ։ Նաեւ անոնք ոսկերչութեան գործին մէջ աշխատութեան ամենա[illegible]աժանումներ ըրած են, այնպէս [illegible]պացի ոսկերիչը ամէն դիւրու[illegible]ունի իր արհեստը կատարելա[illegible]։ Այդ միջոցներէն և դիւրու[illegible]էն բոլորովին զուրկ են մեր [illegible]աւորները. անոնց դպրոցն է [illegible]ի խանը, և միւզէն՝ Քույումճը[illegible]ն ու Պէզէսթէնը։ Աշխատու[illegible] մեծ բաժանում մըն ալ ըրած [illegible]ոհարեղէն մը գլխաւորաբար ե[illegible]րս ձեռքէ կ'անցնի, ([illegible]) [illegible]։ Այսու հանդերձ անոնց արտադրութիւնները, նոյն իսկ ըստ վկայութեան Եւրոպացի ոսկերիչներու, եւրոպականին կը հաւասարին, և եթէ մեր արհեստաւորներուն արտադրութեանց մէջ կը գտնուին ինչ ինչ թերութիւններ, ասոնք իրենց հարկեցուցիչ պատճառը ունին, զոր պիտի ցոյց տանք ստորեւ։

Պոլսոյ գոհարեղինաց գլխաւոր հրապարակն է Գույումճը Չարշըսին։ Գոհարեղէնի վաճառականք հաստատուած են Մեծ Շուկայի այդ մի քանի փողոցներու և նըրանցքներու փոքր փոքր խանութներուն ու խորչերուն մէջ, որոնք երբեմն հակառակ իրենց անձկութեան, պատկառելի դրամագլուխներ կը պարունակեն։ Ոսկերիչները ունին արհեստապետ մը, որ կ'ընտրուի կառավարութենէն, Թաղապետութեան միջոցաւ։ Ունին արհեստաւորաց ժողով մը (լօնճա) 10—12 անդամներէ բաղկացած որ կը զբաղի արհեստի վերաբերեալ վէճերու կարգադրութեամբ։ Ունին նաեւ գնահատիչ մը (մուխամմին) որ թէ՛ մասնաւորաց և թէ պաշտօնական առուծախի, աճուրդներու մէջ գոհարեղէնը կը գնահատէ։

Ժամանակէ մը ի վեր Պոլսոյ գոհարեղէնի առեւտրական գործառնութիւնք չատ նուազած են։ Թէեւ ստոյգ վիճակագրութիւն մը չունինք, սակայն կ'ենթադրուի թէ այժմ Պոլսոյ հրապարակին վրայ տարին 4—500,000 ոսկւոյ առուտուր կ'ըլլայ, մինչ 1870էն առաջ կ'ըսուի թէ կրկնապատիկն ու եռապատիկը կ'ըլլար։ 1873ին Վիեննա հրատարակուած գրքի մը մէջ, մասնագէտ մը՝ Պոլսոյ ադամանդի վաճառականներէն Պ. Շվապախեր՝ ցոյց կուտայ թէ 1863էն ի վեր Պոլսէն չաբաթը 16,000 ոսկւոյ ադամանդ և 5000 ոսկւոյ մարգարիտ կ'արտածուի օտար երկիրներ, ըսել է տարին մէկ միլիոն ոսկիէ աւելի։ Վերջին ժամանակներու մէջ ոսկերչական գործերու նուազութեան պատճառն են 1870ին գտնուած Բարեյուսոյ ադամանդի հանքերը, որոնց արտադրութիւնը անհագին քանակութեամբ ողողեց հրապարակները, և գիներու ընդհանուր անկում մը պատճառելով կոտրեց նաեւ գոհարեղէններուն յարգը։ Երկրորդ պատճառն է Պոլսոյ ժողովրդեան հետզհետէ եւրոպական նորաձեւութեանց յարիլը, սին զարդերու յարգ տալը։ Երբեմն Պոլսոյ մէջ ո և է դասակարգի ընտանիքի մը համար, հագուստէն յետոյ առաջին պէտքն էր ոսկի զարդ մը, գոհարեղէն մը եւայլն. բայց տնտեսական այժմու կացութեան մէջ, հազիւ կարելի կ'ըլլայ գլխարկի, ձեռնոցի եւ.ի վաղանցուկ պէտքերը գոհացնել, իսկ գոհարեղէններու պէտքը անհրաժեշտ պարագաներու մէջ կը զգացուի ու կը հոգացուի։

Պոլսոյ գոհարեղէններու ներածութեան ու արտածութեան վրայ ստոյգ վիճակագրութիւն մը չկայ։ Գոհարեղէնք, մինչեւ 1901, ուրիչ ապրանքներու պէս 8% մաքս կը վճարէին։ Մաքսի այս կարծեցեալ բարձր սակը տեղի կուտար մաքսանենգութեան, որով դժուար էր գիտնալ ներածեալ ու արտածեալ ապրանաց քանակը։ Մաքսային վիճակագրութեանց մէջ 1890ին ներածութիւն ցոյց տրուած է 106,985 ղրուչի և արտածութիւն 12,900 ղրչ.ի, իսկ 1900ին ներածութիւն՝ 98,250 ղրչ. և արտածութիւն 2111 ղրուչի։ Մաքսանենգութեան առաջքը առնելու համար Կայսերական կառավարութիւնը 1901ին մաքսային նոր անօրէնութիւն մը ըրաւ և գոհարեղէնի հետեւեալ խիստ չեղչեալ սակերը դրաւ. —

		ղրշ.
Թանկագին քար տաշուած ու անտաշ	կրամը	30
Նաfուր, բերուլք	»	2
Ադամանդաչար, մարգարտաչար գոհար	քիլօկրամը	200
Արծաթեղէն, արծաթազօծ	»	45

Այս նոր կարգադրութեանց արդիւնքը տակաւին յայտնի չէ, որովհետեւ 1901է ի վեր հրատարակուած մաքսային վիճակագրութիւնները աչքէ չենք անցուցած։

Պոլսոյ մէջ մօտաւոր հաշուով գնահատուած տարեկան 4-500,000 ոսկիի գործառնութեանց մանրամասնութիւններն են. —

200,000 ոսկի Ադամանդ
25,000 » Մարգարիտ, գունաւոր քարեր
100,000 ոսկի Արծաթեղէն ու արծաթէ գոհարներ
50,000 » Ադամանդազարդ գոհարներու ներածութիւն
10,000 » Թանկագին քարերու, մարգարտի արտածութիւն

1870էն առաջ Պոլսոյ մէջ չինուած ու փոխանակուած գոհարներու քարերն հնդկական ու Պրէզիլիոյ ադամանդի հանքերու հին ու ազնիւ քարերն էին, և գիները միջին հաշուով հետեւեալներն էին. —

Զմրուխտ 35-40 ոսկի քրաթը
Ադամանդ 13-12 » »
Ցակինթ 10-9 » »
Մարգարիտ 3-9 » տրամը

1870ին Բարեյուսոյ մէջ գտնուած ադամանդի հանքերը բոլոր հրապարակի գիներու վրայ մեծ անկում մը յառաջ բերին։ Ադամանդի քրաթը ինկաւ միջին հաշուով 6-7 ոսկիի և պահ մը պատճառ եղաւ գոհարներուն արժէքը կորսնցնելուն։ Բայց ապա հին քարերը հետզհետէ իրենց յարգը գտան ու Պոլսոյ հրապարակին վրայ գտնուած հին թանկագին քարերը պարբերաբար օտար հրապարակներ արտածուեցան։ Այժմ մեր հրապարակին վրայ չինուած ադամանդներու մեծ մասը Բարեյուսոյ ապրանք է և գինն է միջին հաշուով. —

5-10 ոսկի Ադամանդ
1-7 » Զմրուխտ, յակինթ
1-2 » Շափիղայ, կkof բաշը

Երբեմն Պոլսոյ մէջ գոհարեղէնի ոսկիներն էին միայն 18-16 աստիճան, այժմ այս աստիճանը իջած է։ Ընդհանրապէս գոհարեղէնի ոսկիներն են 14 աստիճան, իսկ մինչեւ 4 աստիճան գործեր ալ կը չինուին։

Եւրոպայէ ներածեալ գոհարեղէնք կը ծախուին Ղալաթիա ու Բերա։ Անոնք տեղականին վրայ մեծ առաւելութիւն մը չունին։ Սովորաբար Պոլսեցնակ Եւրոպացիները կը գնեն զանոնք։ Բնիկ ժողովուրդին քով յարգ չունին։

Պոլսոյ արհեստաւորները կրնան նոյն աստիճան գործեր արտադրել։ Բայց իրենց յաճախորդներու տրամադրութիւնը արգելք եղած է իրենց։ Մեր մէջ գոհարեղէնները լոկ պերճանք մը չեն։ Անոնք ընտանեկան խնայողութեան անտուկներ են։ Գոհարեղէն գնողը սակարկութեան մէջ միշտ կը յիշէ թէ օր մը եթէ զայն ծախելու ըլլայ, քանի՛ ղրչ. պիտի բռնէ, թէ ի՛նչ պիտի կորսնցնէ եւն.։ Ինչպէս ըսինք, յաճախորդին այս տրամադրութիւնը պատճառ եղած է որ մեր ոսկերիչները փոխանակ նրբաճաչակ ու վայելուչ գործեր արտադրելու, — որոնց գնման ու վաճառման գիներուն մէջ մեծ տարբերութիւններ կ'ըլլան, — աշխատին այնպիսի գործեր արտադրելու որ կարելի եղածին չափ ծանրակշիռ ըլլան, բայց ամէնէն աւելի ապագային ծախուելու ատեն մեծ կորուստ մը չկրեն։ Այս տեսակէտով բնական է որ մեր ընտանիքները կարեւորութիւն չտան այն կեղծ ադամանդներուն որոնք չողշողուն ծանուցումներով կը ներկայացուին հանրութեան։ Հազիւ թէ գիտցող ո՛ և է մէկը չի կրնար գնել պարզ ապակիի կտոր մը, որ ո՛ և է արժէք չունի և մէկ քանի օր վերջ, երբ արտաքին փայլն ալ կորսնցնէ, կը սեւնայ ու իր հետ կը տանի իրեն տրուած գումարը, ո՛րչափ ալ փոքր ըլլայ անիկա։

ՅԱՆՁՆԱԿԱՏԱՐՆԵՐՈՒ ՇՈՒՐՋԸ

(ՆՈՐԱՎԱՐԺ ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆՆԵՐՈՒ ՈՒՂՂՈՒԱԾ)

ՆԿԱՐԱԳԻՐ

Յանձնակատարը միջնորդ մըն է, որ ուրիշին հաշուոյն, բայց ի՛ր անուամբ, կը կատարէ առեւտրական գործառնութիւն մը։ Յանձնակատարին մասնաւոր նկարագիրը սա է որ թէեւ ուրիշի հաշուոյն կը գործէ, բայց ի՛նքն ալ անձնապէս պատասխանատու է և երրորդի մը հանդէպ կը գտնուի ճիշտ այն կացութեան մէջ ուր պիտի գտնուէր եթէ լոկ իր անձնական չահուն համար գործէր։

Միջնորդին եւ Յանձնակատարին տարբերութիւնը

Միջնորդն ալ ուրիշի մը հաշուոյն կը գործէ, բայց ինք անձնապէս պատասխանատու չէ, յանձնառութեան տակ չի մտներ։ Օրինակ մը աւելի լաւ պիտի հասկցնէ տարբերութիւնը. — Թորոս էֆ.ին կը յանձնարարենք այս ինչ ապրանքը գնել ո՛ և է քանակութեամբ։ Թորոս էֆ. մեր անուամբ և մեր հաշուոյն կը կատարէ գնումը։ Գործողութիւնն աւարտելէ ետքը, մե՛նք պարտական կ'ըլլանք։ Թորոս էֆէնտին գործին մէջէն կ'ելնէ, դրամը վճարելու պարտաւոր չէ։ Ենթադրենք թէ Թորոս էֆէնտին փոխանակ միջնորդ ըլլալու, յանձնակատար ըլլայ։ Կը ներկայանայ ծախողին և առանց յայտնելու ապսպրանք ընողին անունը, ի՛ր անուամբ կը գնէ ապրանքն և ինք պատասխանատու է վճարման մասին։ Միայն թէ գործառնութեան վրայ տեղեկութիւն կուտայ ապսպրողին, քանի որ անոր հաշուոյն գործած է։

Առաւելութիւններ

Վաճառականութիւնը մեծ օգուտներ կը քաղէ գործելու այս եղանակէն։ Յանձնակատարին հետ գործ ընող վաճառականը, գիտնալով թէ անիկա՛ միայն պատասխանատու է, ապսպրողին դրամական կարողութիւնն ստուգելու պէտք չունենար։ Ասկէ առաջ կուգան ապահովութիւն և արագութիւն գործառնութեանց մէջ։

Յանձնակատարին պարտականութիւնը

Յանձնակատարը, ապսպրանք մը ընդունելուն պէս, պարտաւոր է գործադրել զայն, կէտ առ կէտ հետեւելով իրեն տրուած հրահանգներուն։ Պարտաւոր է նաեւ օգտակար տեղեկութիւններ տալ և նոր հրահանգներու սպասել երբ չի կրնար կատարել յանձնարարութիւնը։ Վերջապէս պարտաւոր է հաշիւ տալ իրեն յանձնուած դրամներուն կամ ապրանքներուն համար։

Վաճառող-յանձնակատար

Երբ յանձնակատարը հրահանգ ստացած է ապրանք մը ծախելու, պէտք է համակերպի իրեն ցոյց տրուած գիներուն և պայմաններուն։ Ուստի չի կրնար պակաս գինով ծախել։ Նաեւ կանխիկ ծախելու է, եթէ մասնաւոր արտօնութիւն առած չէ ապառիկ ծախելու։

Տիւ քրօւար

Երբ յանձնակատարն ապրանք ղրկողին հրահանգներուն և պայմաններուն համեմատ ծախած է, պատասխանատու չի կրնար ըլլալ եթէ գնողը պայմանաժամին չվճարէ։ Կորուստը կը պատկանի ապրանքը ղրկողին։ Բայց կը պատահի որ յանձնակատարը, վարձքի մը փոխարէն, կ'երաշխաւորէ գնողին վճարելու կարողութիւնը։ Այս մասնաւոր պայմանը կը կոչուի տիւ քրօւար, որ իտալական տէլ քրէտէրէ բառերէն չինուած է և կը նշանակէ «վստահութիւն ունենալ»։

Գնող-յանձնակատար

Ապրանք գնելու հրահանգ ստացած յանձնակատարը պարտաւոր է համակերպիլ իրեն տրուած հրամաններուն գինի, տեսակի և քանակի մասին։ Ապսպրողը կրնայ չընդունիլ ապրանքը, եթէ անիկա իր հրահանգներուն չի համապատասխաներ։

Ապսպրողին պարտականութիւնը

Ապսպրողը կրկին պարտականութիւն ունի յանձնակատարին հանդէպ։ Նախ պէտք է վճարէ այն ծախքերը զոր անիկա ըրած է յանձնարարութիւնը կատարելու համար։ Նաեւ պարտաւոր է վճարել այն վնասները զոր յանձնարարութեան կատարումը պատճառած է յանձնակատարին, կը բաւէ որ անիկա խոհեմութեամբ չարժած ըլլայ։

Յանձնարարողչէք

Ապսպրողին երկրորդ պարտականութիւնն է յանձնարարողչէք մը վճարել որ մասնաւոր պայմանով մը կամ սովորութեան համեմատ կ'որոշուի։ Ընդհանրապէս 1, 2 կամ 5% կ'ըլլայ, գործառնութեան բնութեան համեմատ։ Յանձնարարողչէքը կը կրկնապատկուի երբ յանձնակատարն ապահովէ վճարումը։

Յանձնակատարին առանձնաշնորհումը

Յանձնակատարն իր վարձքը գանձելու համար մասնաւոր երաշխաւորութիւն մը, առանձնաշնորհ մը ունի, այսինքն ապսպրողին առնելիքներուն վրայ առաջնութիւն կը վայելէ։ Յանձնակատարը, որուն ապրանք յանձնուած է ծախելու համար, այս առանձնաշնորհին ընծայած ապահովութեամբ կրնայ կանխավճար ընել, տակաւին ապրանքը չծախած։ Յանձնակատարն այս առաւելութիւնը կը վայելէ քաղ. օրէնքի և պէտք չկայ մասնաւոր պայման մը դնելու։

Տէր եւ Տնօրէն
ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ Տ. ԳԱԲՍԷՐԵԱՆ

«ՄԱՆՉՈՒՄԷ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ 63

ԵՐԿՈՒ ՈՐՈՐՈՑՆԵՐԸ

ՎԷՊ

ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ-ԸՆԿԵՐԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔԷ

Հեղինակ ԷՄԻԼ ՌԻՇՊՈՒՐ — Թարգմանիչ ԳԷՈՐԳ ՍԻՄՔԷՇԵԱՆ

ԱՌԱՋԻՆ ՄԱՍ

ԿՈՅՐԻՆ ԱՂՋԻԿԸ

—Մտնելէն ետքը ելլել ալ պէտք է, աժարկեց կրկին ծերուկը գինովի ծամածռութիւն մը տալով իր դէմքին։

—Անճարակներն են որ տասնկ կը մտածեն, ըսաւ խումբին պետը խնդալով։ Այս գործը չահաբեր բան մը կ'երեւայ, բայց վաղը առաւօտուընէ գործի ձեռնարկել պէտք է, աչալրջութիւնը և խոհեմութիւնը առանց ձեռքէ ձգելու։

Աւազակապետը վայրկեան մը մտածեց, յետոյ խօսքը իր ընկերներուն ուղղելով,

—Ըսելիքներս աղէ՛կ մտիկ ըրէք, ըսաւ հանդիսաւոր ձայնով մը։ Վաղը առտու դեռ արեւը չի ծագած, ամէնքս ալ Լիլ փողոցը պիտի երթանք և այդ տունը հսկողութեան տակ պիտի առնենք, ուշադիր ըլլալով որ ճանճ մը չի թռի ներս կամ դուրս, առանց մեր գիտութեան։ Կէս գիշերուան մօտ նորէն հոս պիտի հաւաքուինք և համարը պիտի տանք մեր տեսածներուն կամ լսածներուն։ Բայց ամէն հաշիւ կանուխէն ընելու է։ Դուք ամէնքդ ալ գիտէք ձեր դերերը։ Արտասովոր պարագաներ եթէ ներկայանան, անմիջապէս տեղեկութիւն պիտի տաք ինծի։ Արդէն գործին գլխաւոր մասը ես և Տիկինը պիտի ստանձնենք։ Մասնաւոր ուշադրութիւն ընել պէտք է այն պզտիկ սիրամարգին, որ գիշերները Լիլ փողոցը կուգայ եղեր իր էգը փնտռելու։ Գիշերային պահակներէ զգուշանալ անհրաժեշտ է, որպէս զի օձիքնիս ձեռք չի տանք։ Փողոցներու մէջ լապտերներ հաստատելու դրութիւնը չատ վնասեց մեր գործերուն։ Հիմակ աւելի դժուար է գիշեր ատեն գործելը քան արեւուն լոյսով։

—Իսկ ե՞ս ինչ պիտի ընեմ, հարցուց Ռամոնօ ձեռքը աւազակապետին ուսին կրթնցնելով։

—Քու գործդ դեռ հիմա չի՛ սկսիր, պատասխանեց չարագործը վայրենի ուժգնութեամբ մը ծերուկին մատները սեղմելով։ Դուն պիտի երեւաս բուն պատերազմին օրը։ Հիմա կը միայ գիտնալ թէ քանի՛ ոսկի տրուեցաւ քեզի իբրեւ կանխավճար։

—Տասը ոսկի, ըսաւ Ռամոնօ անտարբերութեամբ։

—Տա՞սը ոսկի, կրկնեց խումբին պետը դժգոհ դէմքով մը. ինչո՞ւ ամբողջը մէկէն առնելու հոգ չի տարիր ծերուկս։ Ասանկ խնդիրներու մէջ մարդու վրայ ստակ կը ձգուի՞։ Ինչ և է։ Դրպաններդ պարպէ նայինք։

Հայր Ռամոնօ գրպանին ամբողջ պարունակութիւնը սեղանին վրայ լեցուց։

—Միւս գրպաններդ ալ պիտի նայինք, ըսին չարագործները ծերունիին քով փութալով։

Ռամոնօ գրպանները մէկիկ մէկիկ դարձուց, բայց աւազակապետը ասով ալ չի բաւականանալով, իր խոշոր մատուըները ծերուկին ծակծկած ճըրպանները խօթեց։

—Ձանձին թրիքն անգամ չկայ եղեր ըսաւ, վերջապէս, հիմա բաժնելու սկսինք։

Ու Ռամոնոյի և իր երկու ընկերներուն առջեւ երկերկու ոսկի քչելէ ետքը մնացած չորսն ալ իր գրպանը սահեցուց։

—Իմ բաժինս ո՛ւր է, կակազեց անդիէն մանկամարդ կինը, որ մինչեւ այն ատեն լուռ ու մունջ կեցած էր։

—Դուն ստա՞կը ինչ պիտի ընես պատասխանեց աւազակապետը յայտնի դժգոհանքով մը։ Կ'ուտե՞ս, կը խմե՞ս, կը պառկի՞ս։ Ասկէ աւելի ինչ կ'ուզես։

—Ըսել է որ ամէն ատեն այս պատասխանը պիտի տրուի ինծի, գոչեց կինը բարկութեամբ։

—Քու տրտունջդ մտիկ ընող չկայ հոս, ըսաւ չարագործը անփոյթ դէմքով մը։ Եթէ վաղուան դերդ աղէկ կատարես, աղուոր պարգեւ մը կրնաս ստանալ։

— Ասանկ առատաձեռնութիւններ չատ իմացանք, ըսաւ կինը թթու դէմքով մը, եթէ խօսքով կաթսան եռայ, ծովի չափ եղ ալ ինէ։

— Լեզուդ չատ մի՛ երկնցներ, սպառնաց պետը աչուըները խոշոր խոշոր բանալով, անկողինդ ձգուած է, մէջը մտիր և չնջակէ։

Չարագործները, որոնք ահարկու աւազակախումբի մը անդամներն էին, կէս ժամու չափ եւս տեսակցելէ ետքը բաժնուեցան իրարմէ, խումբին պետը և մանկամարդ կինը միայն ձգելով այդ ժահաբոյր որջին մէջ, ուր չատ գիշերներ կ'անցընէին անոնք, փայտէ ողորմելի մահճակալին վրայ։

(Շարունակելի)